

۹۷
ع

رەدلى حىقىقىي مەحكەمە دا جرا آ تو

اصلنا مە

پە افغا نىستان كېنىي

دوھىمە طابع

جىلە (1000)

دطبع شەھر :

د ۱۳۴۱ كىال - سرطان مىاشت

دطبع نەھە :

1341

دولتى مطبعە

اصول اجراءات محاکمات

حقوقی عدلي

مواد عمومي:

- ۱- ارکان اساسی قضا که يك محاکمه را تشکيل ميدهد قرار آتي است :
  - ۱- (قاضي) شخصيکه حکم ميکند .
  - ۲- محکوم له - کسيکه برا يش حکم شد ه باشد .
  - ۳- محکوم عليه - شخصيکه بر عليه او حکم شده باشد .
  - ۴- محکوم به - چيز يكه موضوع حکم باشد.
  - ۵- حکم - قضاوت (قاضي) است .
  - ۶- طريق - حکم طرز و روش اصدار قرار (فيصله) است .
  - ۷- حکم شرع (قاضي) کسی است که از طرف پادشاه و يا نایب پادشاه نظير باهليت و لياقت برای حل و فصل دعاوى واردء عن تقرير یافته وطبق مقرر را ت شريعه فيصله مينمайд .
  - ۸- تبصره : اهليت ولياقت شرعی قاضي طبق تعليماتنا مدد جدا گانه تعين وثبت ميگردد .
  - ۹- قاضي لازم است در موضوعات احکام فقه بالخاصه فقه حنفي کا ملا عام وبرقطع دعاوى وارده وطبقات احکام و مقررات مقتدر و باخبر باشد .
  - ۱۰- قاضي باید از عرف و عادات مردم باخبر باشد واحوال مردم را تمیز بتواند .

دليلي حقوقی محاکمات

صول

عمومي مواد:

- ۱- د قضا اساسی ار کان چه یوه محاکمه جوړوي په لاندی ډول دي :
  - ۱- (قاضي) هغد خوک چه حکم کوي .
  - ۲- محکوم له هنه خوک چه د د پاره حکم شوي وي .
  - ۳- محکوم عليه ، هغه خوک چه پر ده باندي حکم شوي وي .
  - ۴- محکوم به هنه شی چه د حکم موضوع وي .
  - ۵- حکم ، د (قاضي) قضاوت دي .
  - ۶- طريقي ، د قرار (فيصله) دا صدار طرز اوروش حکم دي .
  - ۷- دشرع حاکم (قاضي) هغه خوک دي چه د پادشاه او يادپادشاه د نائب له خوا نظر دده اهليت اولياقت ته د راغل مدعوه دحل او فصل د پاره مقرر بزی او د شرعی مقرر اتو له مخی فيصله کوي .
  - ۸- تبصره : د قاضي شرعی اهليت او لياقت له خانگړی تعليماتنامي سره سم تعين او ثبت کېږي
  - ۹- قاضي ته لا زم دي چه د فقه د احکامو په تيره بیا د حنفی فقی په موضوعاتو کښي پوره عالم وي او د راغل مدعوه پر قطع او د احکامو او مقرر اتو په تطبقاتو کښي مقتدر او با خبروي .
  - ۱۰- قاضي باید د خلقو لعرف او عاداتو خونه خبروي او د خلقو د احوال تو پير و کړائي شي

تبصره: قاضی لازم است از اصولنامه های مملکت و با لخاصله از اصولنامه هایی که مربوط بامور عدله است کامل معلومات داشته باشد.

۵. قضاوت صغیر، مجنون، معتوه - (مختل العقل)
کر - کور جائز نیست.

تبصره: کریک گوش و کریک چشم از حکم ماده فوق مستثناست.

۶. لازم است عقل - صلاح ذکاوت قاضی موجب قبول و اعتماد باشد.

۷. لازم است قاضی از آن افعال، حرکات و اقوالیکه حیثیت قضاء را از بین ببرد و یا موجب توهمندی و بدگمانی گردد جدا اجتناب نماید.

۸. قاضی مجبور است همیشه میان متخاصلین در امور متعلقه به قضا عدل و مساوات را از دست ندهد.

۹. قاضی در باب اصول و فروع و منکو خود و شریک و اجری خاص خود و برای کسیکه امرار حیات وی از نفقة او تامین میشود شرعاً از قضاوت منوع است.

۱۰. قاضی نمیتواند در امور قضا ئی خود بی موجب تعطیل و تأخیر کند.

تبصره: اگر قاضی بعد از موجودیت اسباب حکم بی موجب تأخیر در حکم نماید شرعاً علاوه بر مجازات تعزیری مستحق عزل است.

۱۱. قضاء قاضی بزمانه و محل و موضوع واحد شه تقید و تخصیص و تجزیه را قبول میتواند.

تبصره: اگر قضاوت قاضی بکدام محکمه متینه یا محل معین مقید میگردد خارج از آن قضاوت نمیتواند.

قصبره: قاضی ته لازم دی چه د مملکت له اصولنامه په تیره بیا له همفو اصولنامه چه د عدلی په چارو پوری اپه لری پوره معلومات ولری.

۵. د صغیر - لیونی - معتوه - (مختل العقل) کاشه - پانده - قضاوت جائز نه دی.

تبصره: دیوه غوبز کون دیوه ستر گی ړوند دبورته مادی له حکم خخه مستثنی دی:

۶. لازم دی چه د قاضی عقل - صلاح - ذکاوت دقیق او اعتماد موجب وی.

۷. قاضی ته لازم دی له هنوه افنا له حرکات او قولونو خخه چهد قضاییت له منجه یوسی او یاد تهمت او بدگمانی موجب و گرزی جدا خان و ژغوری.

۸. قاضی مجبور دی چه تسل د دعوی کوونکو په منځ کښی دفنا په متعلقه چارو کښی عدل او انصاف له لاسه ورنکری.

۹. قاضی د خپل خاص اجیر او شریک او هنکو خی او د خپل اصول او فروع په باب کښی او د هنکو خی او د خپل اصول او فروع په باب و سیله دده له نفقي خخه تامین کښی شرعاً له قضاوت خخه ممنوع دی.

۱۰. قاضی نشی کولای چه په خپل او قضاۓ چارو کښی بی موجبه خنده او تاخیر و کری.

تبصره: که قاضی د حکم د اسما بو له موجودیت نور و ستد بی موجب په حکم کښی تاخیر و کنی نو شرعاً پرسیره په تعذیری مجا زاتو د عزل مستحق دی.

۱۱. د قاضی قضا په زمانه او محل او موضوع او حادثه کښی تقید او تخصیص او تجزیه قبلو لای شی **تبصره:** که د قاضی قضاوت په کومه ټاکلی محکمه یا پاکلی محل مقید کېزی له هنوه نه د باندی قضاوت نشی کولای.

(۳)

- ۱۲- قاضی نمیتواند غیر از قضاوت به پیشه دیگر مانند تجارت دکانداری و غیره مصروفیت نماید .
- ۱۳- قاضی نمیتواند بدون مقررات و اجازه حکومت دیگری راعوض خود صلاحیت قضاوت بدهد .
- ۱۴- وظیفه قاضی قضاوت (حکم) و وظیفه منفذی فتوا (خبر و اظهار حکم و مشوره دادن) است .
- ۱۵- شرط صحت قضاوت در حقوق العباد تقدم دعوای شرعی است .
- ۱۶- در حق الله (حقوق عامه) دعوی و صحبت دعوی شرط نیست بلکه شاهد در آن حیثیت مدعی و مدعی حیثیت شاهدرا دارد .
- ۱۷- اگر متوفی برای صغار خود وصی نصب نکرده باشد یا صغیر مدعی و مدعاً علیه باشد و وصی نداشته باشد قاضی صلاحیت دارد که برای آنها وصی نصب کند و بر طبق مواد تعلیماتنامه وصایت اجرآت نماید .
- ۱۸- اگر متوفی وارث نداشته باشد و شخصی بر علیه اودعوای دین کند قاضی میتواند حسب صلاحیت شرعی و کیل دعوی انتخاب و معامله متذکرها حل و فصل نماید .
- ۱۹- قاضی نمیتواند در وقت دوران دعوی بمدعی و مدعی علیه و شهود تلقین کند ،
- ۲۰- قاضی نمیتواند خلاف مذہب یا به مسائل ضعیفه و مرجوحه عمل نماید و الاموجب نقض فیصله اش خواهد شد .
- ۲۱- قاضی نمیتواند در کدام موضوع بقول قاضی معزول اعتبار بدهد اگر چه شخص دیگر بطور شهادت باوی باشد .
- تبصره : موضوع و دیعت منافع - وقف از ماده فوق مستثنی است .
- ۱۲- قاضی پرته له قضاوت په بل کسب باندی لکه تجارت - دکانداری او نور و مصروفیت نشی کولای .
- ۱۳- قاضی نشی کولای چه بی له مقر راتو او د حکومت له اجازی بل چاته دقفاوت واک ور کری .
- ۱۴- دقاضی وظیفه قضاوت (حکم) او د منفذی وظیفه فتوا (حکم اخبار و اظهار او مشوره ور کول) دی .
- ۱۵- دقفاوت دصحبت شرط په حقوق العبادو کبني دشرعی دعوی تقدم دی .
- ۱۶- په حق الله (عامه حقوق کبني) دعوی او د دعوی صحبت شرط ندی بلکه شاهد په هنی کبني د مدعی حبیث او مدعی د شاهد حبیث لری .
- ۱۷- کهمپی د چپلو صغیرانو د پاره وصی ندوی درولی یا صغیر مدعی او مدعی علیه وی او وصی ونه لری ، قاضی واکلری چه د هنگو د پاره وصی مقرر کپی او د وصایت د تعلیماتنامی له موادو سره سم اجرا آت و کری .
- ۱۸- کهمپی وارث ونه لری او کوم شخص په هنگه باندی د پور دعوی و کپری قاضی کولای شی چه له شرعی صلاحیت سره سم د دعوی و کیل و تاکی و دا معامله حل او فصل کری .
- ۱۹- قاضی نشی کولای د دعوی د دوران په وخت کبني مدعی او مدعی علیه او شاهدانو تلقین و کپری .
- ۲۰- قاضی نشی کولای چه د مذہب په خلاف او یا په ضمیفو او مرجو حمه مسائلو عمل و کپری او که نداده د فیصلی د ماتاید و موجب بهشی .
- ۲۱- قاضی نشی کولای چه په کونه موضوع کبني د موقوف شوی قاضی قولته اعتبار ور کپری - که خدهم بل شخص د شهادت په چول لده سروی .
- تبصره : د دیعت - منافع - وقف موضوع لدپاس ما دی خخه مستثنی ده .

(۴)

- ۲۲- قاضی میتواند از آن مفتی و عالم محیل که بمردم راه اسقاط حقوق خداوبندگان خدارا میآموزد جلوگیری نماید.
- ۲۳- قضا حکمی است که از حاکم شرع با لفاظ و کلمات مخصوصه نسبت بان موضوع صادر میشود که لزوم حقیقت و واقعیت آن نزد قاضی ثابت میگردد آن است که قاضی مدعی را از منازعه بالفاظ مخصوصه امتناع مینماید حکم قاضی با ینگو نه ا لفاظ ادا میشود که حکم نمودم یا حکم کردم که تو.. در موضوع.. ملزم و ملامت میباشی و حکم خودرا بسپردن مدعی به تصریح مینماید و یا حکم کردم که در مدعی به مدعی علیه غرضدار باش .
- قضای نوع اول را قضای الزام و قضای نوع دوم را قضاء ترک و منع میگویند .
- ۲۴- چنانکه قضای قابل تقيید و تخصیص و تجزیه میباشد استثناء بعضی حوادث و قضایا را نیز قبول میکند .
- ۲۵- قضا و عزل آن قابل تعلیق میباشد .
- ۲۶- حکم قضائی منحصر به محکوم علیه است .
- تبصره : نسب - نکاح - و قف از آن مستثنی است .
- ۲۷- قضا در دعوی استحقاق از مدعی علیه بکسی که ما لکیت از آن استفاده شده تجاوز مینماید .
- ۲۸- حکم قضائی که بر علیه بعضی از ورثه صدور میباشد فی الحقيقة قضاء بر کل ورثه است .
- ۲۹- حکم قضای که به مفاد یکی از ورثه باشد مانندین متوفی که بر ذمہ شخصی ثبوت شود
- ۲۲- قاضی کو لای شی د هنگه محیل عالم او مفتی چه خلقوته دخای او خدا ای دبندگانو حقوق و اسقاط لاره ورزده کوی مخنیوی و کری .
- ۲۳- قضا یو داسی حکمدی چه دشروع له حاکم خنخه دهنی موضوع په نسبت په مخصوصو الفاظ او کلماتو صادریزی - چه د هنگی د لز و م حقیقت او واقعیت قاضی ته ثابتیزی یاهنده چه قاضی مدعی له جگری خنخه په مخصوصو الفاظو منع کوی .
- د قاضی حکم په دی دول الفاظو ادا کیزی : حکم می و سکر چه ته ... په ... موضوع کبسنی ملزم او ملامت ئی . اود مدعی بجهایه سپارلو خپل حکم تصریح کوی او یا حکم می و کپ چه په مدعی به کبسنی په مدعی علیه بازدی غرض مه لره .
- لمری دول قضاته دال زام قضایا اود وهم دول قضاته د ترک او منع قضایا وائی ،
- ۲۴- خرنگه چه قضایا د تقيید او تخصیص او تجزیه ورده نود گینو حوا د شو او قضایا ساؤ است شاهم قبلوی .
- ۲۵- قضایا او عزل ئی د تعلیق ورده .
- ۲۶- قضای حکم په محکوم علیه پوری منحصر دی .
- تبصره : نسب - نکاح - او وقف له هنگی خنخه مستثنی دی .
- ۲۷- قضا د استحقاق په دعوی کبسنی له مدعی علیه خنخه و هنگه چاشه چه مالکیت ور خنخه استفاده شوی دی تجاوز کوی .
- ۲۸- هنگه قضای حکم چه بر علیه د گینو ور شهؤ صا در یزی په حقیقت کبسنی قضایا پر کل ور شده .
- ۲۹- د قضا حکم چه دیوه ور شه په گچه وی - لکه د مری پور چه شخص په غاره ثبوت شی

- حکم قضا برای کل ورثه است .
- ٣٠ - عداوت دنیوی مانند قذف . (دشنام)
جرح - قتل - ضرب اگر بین مدعی یا مدعی
علیه و قاضی و قیوع یا بدمانع قضاوت است
در همچو موضوعات باید قاضی قضاوت
نماید .
- ٣١ - قذاً مظاهر است نه مثبت محکوم به
فی الحقیقت امر ثابت است و قاضی آنرا
اظهار مینماید .
- ٣٢ - اصدار حکم بر علیه یا بر له شخص
غائب بدون کدام مصلحت شرعی جائز
نیست .
- ٣٣ - قذاً قاضی حتفی بقول امام ابو یوسف
امام محمد تلامیز ابوحنیفه مخالف مذهب
حنفی شمرده نمیشود .
- محکوم له او محکوم علیه :**
- ٣٤ - محکوم له کسیست که حکم قاضی
به مقاد مادی یا معنوی او صادر شود . مدعی
باشد یا مدعی علیه .
- ٣٥ - محکوم علیه کسی است که بفرص
اثبات حق یا حمایه جانب مقابله باشد
صدر مینمود . مدعی باشد یا مدعی علیه .
- ٣٦ - کسی که اقرارش در مقابله مدعی
اعتبار آشته باشد در صورت انکار مدعی علیه
شده میتواند مدعی علیه
در دعی عین (شی) شخص ذوالید است .
- ٣٧ - محکوم له او محکوم علیه در مرحله اول
حضور محاکم امتیاز شده میتواند اما گاهی
بالعکس که مدعی در حین حال مدعی علیه
و مدعی علیه مدعی میگردد و حتی گاهی
این صورت ممکن است بحال اولی خود
عودت نماید .
- نو دقاضیکم دتولی و رئی دپاره دی .
- ٣٠ - کمدمعی یامدعی علیه او قاضی په منع
کنبی دنیوی عداوت لکه قذف (بشکنحل)
جرح - قتل - او ضرب پهنهن شی دقاضیت
مانع دی په دی ډول موضوع عاقو کنبی
باید قاضی قضاوت ونه کری .
- ٣١ - قضا مظہر ده نه مثبت محکوم به په حقیقت
کنبی ثابت امر دی او قاضی دهه
اظهار کوی .
- ٣٢ - پرغائب شخص یا دهه دپاره دحکم
اصدار بی له کسوم شرعی مصلحت خخه
جائز نه دی .
- ٣٣ - دحتفی قاضی قضاد امام ابو یوسف
امام محمد دامام ابو حنیفه دشا گرد په
قول دحتفی مذهب مخالف نه بلله کیزی
محکوم له او محکوم علیه :-
- ٣٤ - محکوم له هنچه خوکدی چه دده دمقابل
داده په مادی یا معنوی گهه صادر شی -
کمدمعی وی یامدعی علیه .
- ٣٥ - محکوم علیه هنچه خوکدی چه دده دمقابل
جانبدحق داثبات یا حمایه په غرض پرده باندی
حکم صادر پزی کمدمعی وی یامدعی علیه
- ٣٦ - هنچه خوکدی اقرار ای د مدعی په مقابله
کنبی اعتبار ولری دانکار په صورت
مدعی علیه کیدای شی مدعی علیه دعینه
(شی) په دعوی گن ذوالیدی .
- ٣٧ - محکوم له او محکوم علیه دمحا کمو
حضور په لمپه مرحله کنبی امتیاز
کهدای شی مگر کله کله دد په عکس
چه مدعی په عین حال کنبی مدعی علیه
او مدعی علیه مدعی گر خی . او حتی
کله کله دامعکوس صورت هم خپل لمپنی
حال ته او پی .

- ۳۸ - در انفال دعا وی محکوم است و محکوم علیه شخصاً و یا وکیل و صی - ولی قیم شان نزد قاضی حاضر شده میتوانند ۳۹ - صغیر - مجنوون، معتوه، غائب محجور (منوع التصرف) و امثالشان بالذات با کسی خصم شرعی شده نمیتواند .
- ۴۰ - چون برای تشکیل مخالف قضا و صحت حکم، حضور خصمین شرط است لذا جانب مقابل مدعی ملکیت کسی خواهد بود که از تصرف او استفاده مالکیت شده بنواید و تصرفات خود را طور مالکانه اظهار نماید .
- تبصره ۵:** تصرف مودع مستعير و امثال آن از مخاصمه شرعی مستثنی است .
- ۴۱ - اگر شخصی بر مالی که خریده شده ادعای ملکیت نماید در صورتی که خریدار - آن مالرا از دست بایع قبض نموده باشد خریدار مدعی علیه میباشد و بحضور بایع ضرورتی نیست - و اگر بdest بایع باشد برای محاکمه حضور هر دو حتمی است .
- ۴۲ - اگر دعوی و دیعت یا عاریت یا الجاره یارهن بر علیه کسی اقامه شود حضور مستندع - مستعير - مستاجر - مرتهن با مودع معیر موجر - راهن که هر یک از آنها خصم شرعی گفته می شود ضروری است .
- ۴۳ - اگر چیزی بدست کسی و دیعت - مستعار مأجور - مر هون باشد و شخص دیگر آنرا غصب نماید هر کدام مستندع - مستعير - مستاجر - مرتهن مینواند که بر غاصب دعوی خود را اقامه نماید حضور مالک ضرورت ندارد ولی اگر مالک آن دعوی کند و مدعی به قرار فوق بدست اشخاص اولی قیم د قاضی حضور ته حاضر پداشی ۴۴ - صغير - لیونی - معتوه غائب محجور (منوع النصرف) اوده هنوز په شان بالذات له چاه سره شرعی خصم کپدای نشی -
- ۴۵ - خر نگه چه دققاً دمحفل دتشکیل اود حکم د صحت د پاوه د خصمینو حضور شرط دی نوئکه د مدعی مقابل جانب بد هنجه چا ملکیت وی چه دهنده تصرف خجھ دما لکیت استفاده کیدایشی او خیل تصرفات په مالکانه ه ولبنکاره کپری .
- تبصره ۶:** د مودع - مستعير تصرف او دهنوز په شان له شرعی مخاصمه خخه مستثنی دی .
- ۴۶ - که خوک پر هنده مال چه پسرو د لی شوی دی مملکیت ادعاؤ کپری نوپه دی صورت که پیرو دونکی هنده مال د پلورونکی له لاسه قبض کپری وی نوپیرو د و نکی مدعی علیه دی دبایع حضور د ته کوم ضرورت نشته او که دپاوه رو نکی په لاس کپنی وی نو د محاکمه د پاره ددواهرو حضور حتمی دی ،
- ۴۷ - که دودیهت یا عاریت یادا جاری یارهن دعوی پرچا باندی اقامه شی نو د مسندع مستعير - مستاجر مرتهن حضور، سره له مودع - معیر - موجر - راهن چه هر یو له هنوز خجھ شرعی خصم بلل کیزی ضروری دی .
- ۴۸ - که کومشی د چاپه لاس کشی و دیعت - مستعار - مأجور - مر هون وی او بل شخص هنده غصب کپری نو هر یو مسندع - مستعير مستاجر - مرتهن کولای شی چه پر غاصب باندی خپله دعوی اقامه کپری د مالک حضور ضرورت نلری مگر که مالک عی دعوی و کپری او مدعی به دیانت له قراره

متند کرده باشد حضور همه ضروری است.

۴۴- مستودع (کسیکه امانت در دست اوست) خصم (مدعی عليه) خریدار شده نمیتواند

۴۵- مستودع خصم (مدعی عليه) دائم مودع (کسیکه مالش امانت میدهد) شده نمیتواند

۴۶- دائم مودع دین مثبته را از پولیکه بودیت نزد مستودع است گرفته نمیتواند.

۴۷- مدیون مدیون خصم (مدعی عليه) دائم اول شده نمیتواند.

۴۸- دائم متوفی از دین ذمگی متوفی با موجودیت ورثه بر مدیون متوفی دعوی کرده نمیتواند.

۴۹- مشتری مشتری خصم (مدعی عليه) بایع در مطالبه ثمن شده فرمیتواند. بلکه بامشتري اول مخاصله مینماید.

۵۰- غیر از شرآفت ارت دیگر شر کائیکی عوض دیگر مخاصمه کرده نمیتواند.

تبصره: اگر کسی بسر مال مشترک غیر میراث دعوی ملکیت کند بعد از ثبوت بر ایش حکم قضایا صادر گردد حکم مذکور بر حصة خود (مدعی عليه) منحصر است به حخص دیگر شر کائتجاؤز کرده نمیتواند.

۵۱- اگر مدعی به از حقوق عامه شناخته شود یکی از شر کائی مدعی شده میتواند و برعوى همان یکنفر حکم قضایا مرتب نمیشود.

تبصره: اگر اهالی قریه از تعداد صد نفر متتجاوز باشند در دعاوى اشیا مشترکه مانند جوى مرعى (چراگاه) حضور بعضی از آنها بفرض جریان محاسبه کفايت میکند.

۵۲- اثبات نسب در موقع مختلفه بالمقابل پنج نفر میتوود و اثر وصی موصی له دین مدیون متوفی.

دذکر شویو ڪسانو پلاس ڪبئی وی دهولو حضور ضروری دی.

۴۴- مستودع (نه خوکچه امانت دده پلاس کنی) دی خصم (مدعی عليه) خریدار کیدای نشی.

۴۵- مستودع خصم (مدعی عليه) دمودع دائم (نه خوکچه مال امانت ورکوی) کیدای نشی.

۴۶- مودع دائم مثبته دین لجه و پیسوچه په ود یعنیه مستودع خخه دی اخیستالای نشی.

۴۷- دخشم (مدعی عليه) د مد یون مدیون لمپری دائم کیدای نشی.

۴۸- دائم دمراه له ذ مسگی دین خخه دمراه پر مدیون دعوی کولای نشی.

۴۹- دخشم (مدعی عليه) دپیر ودو نسکی پپرو دونسکی دتمنو په غوبنتنه ڪبئی بایع کیدای نشی بلسکه له لمپری پپردونکی سره مخاصمه کوی.

۵۰- پرته داوت له شرا ڪننه نور شر یکان یو دبل په عوض مخاصله ڪولای نشی **تبصره:** که خوک پر مشترک مال پرته له میرا نه دماھکیت دعوی و ڪپری اووروسته له ثبوته دهنه دپاره د قضا حکم صادر شی نو داحکم په خپله دمدعی عليه په برخه منحصر دی. نورو شر یکانو برخو ته تجاوز نشی. کولای.

۵۱- که مدعی به دعا مه ئله حقوق و خخه و پیش ندلی شی نو یو له شر یکانو خخه مدعی کیدای شی او دهمنه یونفر پر دعوی دقنا حکم مرقب کیزی.

تبصره: که د کلی خلک له سلوتونو خخه زیات وی دمشترکه شیانو په دعوو ڪبئی لکه ویالد مرعی (خرخای) دمحاکمی دجریان په غرض له غو خخه دخینو حضور کفایت کوی.

۵۲- دنسب اثبات په مختلفو موافقو ڪبئی بالمقابل پنجه تنه ڪیزی د مری و اثر وصی موصی له دین او مدیون.

- ۵۳- اگر صنیر مدعی علیه یا مدعی باشد حضور وصی یا ولی او کفایت میکند بحضور صنیر ضرورتی نیست .
- ۵۴- در دعوی نکاح زن شوهر دار حضور شوهرش عند القاضی ضروری است .
- ۵۵- در درز نکاح ذنی که کبیره باشد و در آن به تزویج پدرش استناد شده باشد حضور پدرش در دعوی حتمی نیست .
- ۵۶- اگر دونفر راجع بیک زن دعوی نکاح داشته باشند وزن بیکی از آن دونفر اقرار و از نکاح دیگری انکار آورد اول دو نفر فوق مدعی و مدعی عایه شناخته میشوند .
- ۵۷- اگر دو نفر راجع به بیک (شی) از یکنفر دعوی خردواری نمایند و مالک مال به بیکی اقرار و از دیگری انکار کنداول دونفر فوق مدعی و مدعی علیه شناخته میشود
- ۵۸- اگر چه شرعاً محاکمه مدعی و مدعی علیه بطور علني اجرأ میشود ولی حکم که اراده شده باشد باید قبل از اصدار افشا نشود .
- ۵۹- چون حضور طرفین (مدعی - مدعی علیه) شرط صحبت قضا است اگر شخصی بر علیه دیگری دعوی خودرا تقدیم و مدعی علیه اقرار کند امادروقت حکم خودرا کناره نماید و یامدعی علیه بعد از شهادت شهود قبل از تزکیه خود را غایب گرداند قاضی در هر دو صورت فوق مینتواند که مدعی را حاضر دانسته اجراءات نماید .
- ۶۰- اگر راجع به متوجه که متوفی با یکی از زوئنه دعوی دایر گردد و این وارث حاضر شده
- ۳- دمیر و بنی بنجی دنکاح په دعوی کبی دقاچی په مخکبی دهی دمیر و حضور ضروری دی .
- ۴- دهنی بنجی دنکاح په دعوی کبی چه کبیر وی او په هنی کبی دپلار دتر ویج استناد شوی وی په دعوی کبی دهنی دپلار حضور حتمی نهادی .
- ۵- کدوه تنه دیوی بنجی په باره کبی دنکاح دعوی ولری او بنجی له دی دواپونه په یو اقرار او دبل له نکاح خخه انکارو کراول پاس دوه تنه مدعی او مدعی علیه پیش ندل کیزی .
- ۶- که دوه تنه دیوی شه دخصوص کبی لیونتر خخه دپرسونی دعوی و کری او دمال خاوند په یو اقرار او له بل خخه انکار و کری اول دوه تنه مدعی او مدعی علیه بلک کیزی .
- ۷- کدخد هم شر عاً دمد عی او مدعی علیه محاکمه په علني دول اجراء کیزی مگر کرم حکم چه اراده شوی وی باید پنهوا له اصدار خخه افشا نشی .
- ۸- خرنگه چه ددواپو خواو (مدعی او مدعی علیه) حضور د قضا دصحت شرطی نو که یوشخص په بل باندی خبله دعری و په آندی کره او مدعی علیه اقرارو کری مگرد حکم په وخت کبی خان گوبنه کری او یامدعی علیه و روسته دشاهدانو لماشده او په خوا له تزکیه خبل خان غائب کری قاضی په پاس دواپو صور تو کبی کولا ی شی چه مدعی حاضر و بولی اجرآ آت و کری .
- ۹- که دمراه د متوجه کی په خصوص کبی له یوه و رنه سره دعوی دائیزره شی

- بعد از اقرا مه دعوی و ثبوت شرعی قبل از اصدار حکم غائب گردد و ارت دیگر که در جریان دعوی حضور نداشته حاضر شود قاضی میتواند در حالیکه وی دفاع نکند بر علیه او حکم خود را صادر کند
- ۶۱- اگر مدعی علیه در حال دفاع بگوید که مدعی به رابع داشته وی بصورت خریداری یا اجراه یا بهه یا ویدمت ازوی درخواست نموده و بازن مدعی بهارا طلبگاری کرده مانند اقرار موجب حکم الزام مدعی است
- ۶۲- همچنین اقدام بر طلب تقسیم مدعی بهما اقرار است برای نکه مدعی بهارا بین شان مشترک میباشد .
- محکوم به :**
- ۶۳- محکوم به چهار قسم تقسیم میشود :
- ۱- حقوق مختصه خدا (حقوق عامه) که فعل و ترک آن بیک یا چند نفر اختصاص نداشته باشد ضرر و خساره آن عام و یا عاید با مرور نافعه عمومی شناخته شود .
  - ۲- حق العدد خالص مانند قضاوت در اموال و امثال آن که باید و یا چند نفر ارتباط دارد .
  - ۳- حقوق مشترک که حق العبد و حق الله که در آن حق الله غلبهداشته باشد مانند حد قدر حد سرقه
  - ۴- حقوق مشترک که حق الله و حق العبد که در آن حق بندۀ غالب باشد مانند قصاص تعزیرات حق العبدی .
- ۶۴- شرط صحت دعوی آنست که مدعی به معلوم و معین باشد .
- تبصره :** باید جنس و مقدار مدعی به بحضور قاضی بیان کرده شود .

- او دادوارث حاضر شی ددعوی لد اقا می او شرعی ثبوت خنجه و روسته د حکم لد اصدار خنجه پخوا غائب شی او بلوارت چه ددعوی په جریان کبني حاضر نه وی حاضر شی قاضی کولای شی پداسی حال کبني جمدی دفاع و نکری پرده باندی خپل حکم صدا در کرد .
- ۶۱- که مدعی علیه د دفاع په حال کبني و وائی چه مدعی مدعی بدورستله دعوی د پیرو دنی یا د اجاری یا هبی یا ودیعت په صورت له هنجه خنجه غوبتی اویادعی بدها بنجھه طلبگاری کپی لکه اقرار غوندی دمدعی دال زام د حکم هوجبدی .
- ۶۲- همدا چول دمدعی بتعاد تقسیم پر غو بشته اقدام اقرار دی پر دی چه مدعی بهارا ددوی په منع کبني مشترک که ده .

محکوم به :

- ۶۳- محکوم به په خلو رو چولو ویشل کیزی :
- ۱- دخای مخصوص حقوق (عامه حقوق) چه ده غو فول یا تر ک په یوه یا خو تسو پوری اختصاص و نه لری ضرر او خساره ئی عامه او یا په گهه رو عمومی چارو پوری مربوط و پیش ندل شی .
  - ۲- خالص حق العبد لکه قضاوت په اموال او و ده حقوق په امثالو کبني چه په یوه یا خو تنو پوری ارتباط لری .
  - ۳- حق العبد او حق الله مشترک که حقوق چه به هغه کبني حق الله غلبه ولری لکه قدف دسر قی حد .
  - ۴- حق الله او حق العبد مشترک که حقوق چه به هدو کبني د بندۀ حق غالب وی لکه قصاص حق العبدی تعزیرات .
- ۶۴- ددعوی د صحت شرط هنجه دی چه مدعی به معلوم او معن وی ،
- تبصره :** باید دمدعی به جنس او اندازه د قاضی په حضور بیان کرلشی .

- ۶۵- مدعی به با شاره یا و صف و تعریف و قیمت معلوم میشود .
تبصره : اگر مدعی به حاضر مجلس قضا باشد باشاره مدعی و شهود کفاایت شده میتواند و در غیاب - قیمت و تعریف و توصیف مدعی به حتمی است .
- ۶۶- قاضی در تعیین قیمت از منابع خبیر و دوائر رسمی معلوم میگیرد .
- ۶۷- دعوی چیز مجهول قابل استماع نیست .
تبصره : دعوی رهن - غصب - خیانت و صی ابرا و اقرار از ماده فوق مستثنی است .
- ۶۸- قاضی در چیز های که احضار آن در محکمه متعدد (دشو ار) دیده شود می تواند شخصی امین و معتمد خود را بفرض صحت دعوی در جایی که مدعی به است فرستاده و باشاره مدعی با آن ملاحظه نموده اطمینان خود را در اینکه مدعی به معلوم است حاصل کند .
- ۶۹- در چیز های مختلف الجنس و مختلف النوع و مختلف الصفت مانند - اموال دکان یک سیمسار ، بنجاره بذکر قیمت آن جملتاً کفا یت شده میتواند اگرچه قیمت هر کدام آن علیحده گفته نشود .
- ۷۰- در دعوی سرمه ذکر قیمت اموال مسر و قشرط است .
- ۷۱- در دعوی ودیعت اگر صاحب آن موضع تسليم آنرا اتفاقی داده باشد باید محل آنرا ذکر نماید .
- ۷۲- در دعوی اشیاء مستهلكه بیان جنس و نوع و قیمت آن شرط صحت دعوی است .
- ۷۳- در دعوی حیوانات بیان ذکوریت - انویت قیمت - شرط صحت دعوی است .
- ۶۵- مدعی به په اشاره یا و صف او تعریف او قیمت معلوم میزد .
تبصره : که مدعی به دقتاً په مجلس کسنبی حاضروی دمدعی او شاهدانو په اشاره کفاایت کپدای شی او په غیاب کسنبی دمدعی آبه قیمت - تعریف او تو صیف حتمی دی .
- ۶۶- قاضی دقیمت په تعیین کسنبی له باخبر و خایو اور سی دوائر و خخه معلومات اخلي .
- ۶۷- دنامعلومه شی دعوی د اور یدو و پر نه ده .
تبصره : درهن ، غصب ، دوصی د خیانت دعوی ابراء او اقرار لدپاس مادی خخه مستثنی دی .
- ۶۸- قاضی پدهفو شیانو کسنبی چه احضار ئی محکمی تهمتند (مشکل) ولیدلشی کولای شی چد خپل امین او معتمد سوی دد عوی د صحت په غرض و هنخه خای ته چه مدعی به هلتنه ده و استوی اود مدعی اشا ره په هنخه و گوری او خپل اطمینان پدی سره چه مدعی به معلوم دی حاصل کری .
- ۶۹- په مختلف الجنس او مختلف النوع او مختلف الصنف شیانو کسنبی لکه دیو سیمسار ، بنجاره د دکان مالونه دهنه دقیمت په ذکر جملتاً کفاایت کیدای شی که خخه دهربیوه قیمت خا نگیری و نه ویل شی .
- ۷۰- دغلا په دعوی کسنبی دغلاشویو مالونو دقیمت ذکر شرط دی .
- ۷۱- دودیعت په دعوی کسنبی که خا و ندئی دهنه د تسليم موضوع تخصیص و رکوبی وی باید محل ئی ذکر کپری .
- ۷۲- دمستهلكه شیانو په دعوی کسنبی دهند قیمت جنس اوپول . بیان ددعوی د صحت شرط دی .
- ۷۳- د حیوانات په دعوی کسنبی دذکور یت انویت - قیمت بیان ددعوی د صحت شرط دی .

- ۷۴ - باید مدعی به محتمل الثبوت باشد دعوی چیز یکه عقلاً یا عادتاً مستحبیل وی شیانو دعوی چه عقلاً یا عادتاً مستحبیل وی نه اور بدله کیزی .
- ۷۵ - اگر مدعی بدین باشد بیان جنس - نوع - صفت مقدار و سبب آن ضروری است .
- ۷۶ - در دعوی دین بر متوافق باید مدعی در دعوی خود ذکر نماید که متوافق قبل از ادادی دین مذکور فوت نموده و از دین مذکور تا وقت مردنش چیزی برایم نرسیده است
- ۷۷ - در دعوی دین متوافق - متوجه که اش ذکر شود و شهود نیز ماده (۷۵) و ماده (۷۶) رادر نظر داشته باشند .
- ۷۸ - دعاوی دیون بنابر اختلاف اسباب تفاوت جزوی را بوجود می آورد مثلاً در دعوی سلم ذکر محل رسا نیدن آن شرط است و در ثمن عبید ذکر آن شرط نیست و در قرض به بیان تا جبل و محل رسا ندن آن ضرورتی نمیباشد .
- ۷۹ - در دعوی قرض ایضاً شود که مدعی ملکیت شخصی خود را به مدعی علیه قرنمه داده و مدعی علیه آنرا بمصرف خود رسانیده است .
- ۸۰ - در دعاوی تملیک شرط است که تو ضیع داده شود تملیک بلاعوض است یا باعوض .
- ۸۱ - در دعاوی هبه شرط است که قبض موهوب له ذکر شود .
- ۸۲ - در دعاوی عقود مانند بیع - اجاره رهن وغیره اسباب ملکیت ذکر رضا ورغبت ضروری است .
- ۸۳ - در دعاوی بیع - شرا - اجاره و سایر عقود باید ملکیت به مدعی علیه انتساب شود .
- ۸۴ - اظهار عقل و بلوغ مدعی و مدعی علیه بنز من اثبات عقود شرط صحت دعوی تسا
- ۷۴ - باید مدعی به محتمل الثبوت وی - دهن شیانو دعوی چه عقلاً یا عادتاً مستحبیل وی نه اور بدله کیزی .
- ۷۵ - صفت او اندازی او سبب بیان ضروری دی .
- ۷۶ - پژوهشی باندی دپور په دعوی کسنبی باید مد عی په خپله دعوی کسنبی ذکر کړی چه مهری ددی پورله اداخنه پخواړې شوی او لددی پورڅخه دده تر مرګه پوری ماته څه شی نه دی رسیدلی -
- ۷۷ - دمه ره دپور په دعوی کسنبی دی دده متروکه ذکر شی او شاهدان دی هم (۷۵-۷۶) ماده په نظر کسنبی و نیسي .
- ۷۸ - دپورونو دعوی داسبابو د اختلاف لمخی جزوی تو پیر پیدا کوي - د مثال په ډول د سلم په دعوی کسنبی دهنې د رسیدلو د محل ذکر شرط دی او د مبيعی په ټمنو کسنبی ده ګذ کر شرط نه دی او په پور کسنبی د تاجیل او د هځه د سولو د محل ذکر ته ضرورت نشه
- ۷۹ - دپور په دعوی کسنبی دی واضح شی چه مدعی خپل شخصی ملکیت مدعی علیه تپور ور کړی او مدعی علیه هنې په مصرف رسولی دی .
- ۸۰ - د تملیک په دعوو کسنبی شرط دی چه دا توضیح ور کړه شی چ، چه تملیک بی عوضه دی که په عوض سره -
- ۸۱ - د هېی په دعوو کسنبی شرط دی چه دمو هوپ له قبض ذکر شی -
- ۸۲ - د عقود په دعوو کسنبی لکه بیع - اجاره رهن او نورو دملکیت په اسما بو کسنبی درضا ورغبت ذکر ضروری دی .
- ۸۳ - د پلورنی - پیرو دنی - اجاره او نورو عقود په دعوو کسنبی باید ملکیت مدعی علیه ته انتساب شی
- ۸۴ - د مدعی او مدعی علیه د عقل او بلوغ اظهار د عقود د اثبات بیده . ض دعوی د صحت شرط دی .

- ۸۵ - در دعوی جاه مانند پیرا هن و غیره علاوه بر ذکر نوع - صفت - جنس - قیمت آن باید توضیح شود که این جامه مردانه است یازنانه خوردار است: یا کلان.
- ۸۶ - در دعوی تقسیم باید مدعاً قسمت تراضی و قسمت قضائی را از هم جدا کند و توضیح بدهد که تقسیم بطور قضائی شده یار قضائی.
- ۸۷ در دعوی آبر و هو یلی و غیره باشد مدعاً تعیین نماید که آبر و باران است یا آبر و آب مستعمله و غیره.
- ۸۸ - در دعوی اموال غیر منقوله باید حدود اربعه ذکر شود و بذکر سه حد نیز کفايت شده میتواند.
- ۸۹ - در دعوی اقرار ذکر رضاور غست مقر شرط صحبت دعوی است.
- ۹۰ - در دعوی زمین وغیره برای صحبت قضاء مملکت باید مدعاً به مطالبه شود و مدعاً بیان کند که مدعاً به در دست مدعاً علیه بغير حق میباشد.
- ۹۱ - در دعوی اشیای غیر منقول باید مدعاً بیان کند که مدعاً به در دست و تصرف مدعاً علیه است و اقاً به شهود بر آن (شهود ذوا لیدی) ضروری است این تفصیل برو. ای صحبت قضاء بر مملکت است نه برای صحبت دعوی.
- ۹۲ - دست و تصرف حادثه (تازه) اعتبار ندارد زیرا گاهی عیشود که در یک مدعاً به شخصی از زمان مدید دست و تصرف داشته میباشد اما جانب مقابله بطور غلبه و یاخده مدعاً به را متصرف میشود خود را مدعاً علیه قرار میدهد پس باید قضی در مرحله اول مدعاً را از مدعاً علیه بشناشد و خارج را از ذوا لید حقیقی تفریق کنند.
- ۸۵ - دجامی پددعوی کسبی لکه کمیس او نور بر سیره دنوع - صفت - جنس او قیمت په ذکر - باید دا تو ضیح شی چه دا جامه دنارینه ده او کد دنخو - کچنی ده بالویه ۸۶ - دتقسیم پددعوی کسبی باید مدعاً دtrapasi برخه او قضائی برخه بوله بلی جلاکپی او توضیح ورکپی چه تقسیم په قضائی دول شوی دی یابه رضائی.
- ۸۷ - دحویای آبر و اونورو پددعوی کسبی باید مدعاً وقاکی چه آبر و باران دی کدمستعملو ابواو نورو آبرودی.
- ۸۸ - دغیر منقولو مالونو په دعوی کسبی باید خلور حدوده ذکر شی اود دری حدود په ذکر هم کنایت کیدای شی.
- ۸۹ - دا قرار په دعوی کسبی دمقر درضا او رغبت ذکر ددعوی دصحبت شرط دی.
- ۹۰ - دحکمکی اونورو په دعوی کسبی دملکت دقضایا دصحبت د پاره باشد مدعاً به وغوبنلای شی او مدعاً دی بیان کپری چه مدعاً به غیر حق دمدعاً علیه به لاس کسبی دی.
- ۹۱ - دغیر منقول شیا نو په دعوی کسبی باید مدعاً بیان کپری چه مدعاً به دمدعاً علیه په لاس او تصرف کسبی دی او پرهنگه باندی دشاهدانو (دزادیدی شاهدانو) تیروول ضروری دی دا تفصیل پر مملکت باشد دقضایا دصحبت د پاره دی نه ددعوی دصحبت د پاره.
- ۹۲ - حادثه (نوی) لاس او تصرف اعتباً و نلری څکه ګله ګله کېزی چه په یوه مدعاً به کسبی یو شخص له او په دی زمانی لاس او تصرف و لری مگر مقابله جانب په زور یا په چل سره مدعاً به تصرف کوی او خپل خان مدعاً علیه گر خوی نو باید چه قاضی په لمپری مرحله کسبی مدعاً له مدعاً علیه خخه و پیژ نی او خارجی له حقیقی ذوا لید خخه جلا کپری

- ۹۳ - که د. (۹۲) مادی په موضوع کبی مدعی او مدعی علیه په منج کبی یواختلاف موجود شی قاضی کولای شی چه هنگه لکه نور حقوقی موضوعات حل او فصل کپری .
- ۹۴ - که مدعی او مدعی علیه په اصله ذوالیدی کبی جگوه ولری او هر یو خیل خان ذوالید و بولی په دا اسی حال کبی چه دواوه خوا وی شا هدا ن تیر کپری نود دواوه خوا و دپاره به ذ و لیدی کبی متصافه حکم صادر پزی او که هیچ یو شاهدان و نلری نوش عاً د دوی په حلف اونکول حکم صادر ہنری ،
- ۹۵ - دمنقوله شیانو په د عوو کبی که مدعی وغوا پی چه مدعی به د مدعی عایه لسه لاسه او تصرفه په مقنه دلا ئلو خارج شی نو قاضی د لزوم له مخی کولای چه دغه شکایت قبول کپری اومد عی به د مدعی علیه له لاسه وباسی تر خو چه دعوی پای ته در سبزی یو ا مین او معتمد شخص ته ئی وسپا ری .
- تبصره :** دمیوه لرو نکونو اود نکاح په دعوی کبی دپاس له قراره اجر آت کپری .
- ۹۶ - دهفی مهربنی بنخی دنکاح په د عوی کبی چه دمیره په کور کبی وی تر خو چه مقابل جانب ئی شاهدان تیر نکپری دمیره له لاسه نه ویستله کپری .
- ۹۷ - که دغیر منقوله شیانو په دعوو کبی ذوالیدی شاهدان موجود نه وی نود انکار په صورت کبی قاضی کولای شی چه د مدعی علیه د لاس او تصرف په موضوع کبی دمدعی له غوبنتنی خخنه وروسته مدعی علیه ته قسم و رکپری او په خپله ذوالیدی باندی دمدعی علیه د تصدیق په صورت سو گند په اصله مدعی به کبی مدعی علیه ته همتوجه کپری .
- ۹۳ - اگر در موضوع ماده (۹۲) ین مدعی و مدعی علیه اختلافی موجود گردید قاضی میتواند آنرا ما نند بگر موضوعات حقوقی حل و فصل نماید .
- ۹۴ - اگر مدعی و مدعی علیه اصله ذوالیدی ممتازه داشته و هر کدام خود را ذوالیدی بدانند در حالیکه طرفین اقامه شهود نمایند برای هر دو طرف ذر ذوالیدی مناصفه حکم صادر میشود و اگر هیچ پاک شهود نداشته با شند شروعاً بحلف و نکول شان حکم صادر میگردد .
- ۹۵ - در دعاوی اشیاء منقوله اگر مدعی بخواهد که مدعی به ازدست و تصرف مدعی علیه با دلایل مقننه خارج شود قاضی عنداللزوم میتواند شکایت مذکور را قیوی نموده مدعی به را از دست مدعی علیه کشیده تاختم دعوی بدست شخص امین و معتمد بسپا رد .
- تبصره :** در دعوی اشجار مشمر و دعوی نکاح نیز طبق فرق اجرا آت میشود .
- ۹۶ - در دعوی نکاح زن شوهردار که در خانه شوهر ش باشد تا جانب مقابل اقامه شهود نکند از دست شوهرش کشیده نمیشود .
- ۹۷ - در دعاوی اشیای غیر منقوله اگر شهود ذوالیدی موجود نباشد در صورت انکار قاضی میتواند در موضوع دست و تصرف مد عی علیه بعد از مطالبه مدعی - مدعی علیه راحلف بد هد و در صورت تصدیق مد عی علیه بر ذوالیدی خود حلف ذر اصل مدعی بمدعی علیه متوجه میشود .

(۱۴)

۹۸ - دودعاوی دفع تعریف - مدعاوی شهو دست و تصریف خودرا آورده دفع تعریف مدعاوی علیه را مطالبه مینماید قاضی بعذار آنکه مدعاوی ذو الیدی خودرا ثابت کند به مدعاوی علیه بگوید که! گر جلت و برهاش شرعی ملکیت خود را داشته باشد خاضر کند و الا در موضوع مدعاوی به متعرض مدعاوی نشود .

۹۹ - در عقوب دیگه شرایط زیاد دارد ما نند سلم ، کفایه و امثال آن یاتماماً شرایط آن ذکر میشود و یا اگر بعضی ذکر شود مدعاوی در آخر آن بگوید که عقد مذکور صحیح و شرعی آن جام یافته تمام اشرایط شرعیه را دارا بوده و هیچ ما نع شرعی در آن وجود ندارد کفایت میکند .

تبصیره: در دعاوی عقد نکاح اگر مدعاوی بعضی شرایط را بیان کند و در آخر آن بگوید که عقد نکاح صحیح و شرعی در بین ناکح و منکوحه منعقد شده تمام اشرایط شرعیه را دارا بوده و هیچ ما نع شرعی در عقد مذکور وجود ندارد کفایت میکند . ۱۰۰ - در دعاوی قتل بایدمدعاوی بگوید که قاتل مکلف است و تصریح کند که شیوه در قتل نیست و مقتول خودش به قتل خود امر نداده و قاتل عدم میباشد و قاتل را ورثه عفو نکرده است و مانند آن .

۱۰۱ - نکاح دارای دو حکم است : حکم انعقاد - حکم اظهار وقت منازعه - لذا شرایطی که در وقت انعقاد از قبیل صفات شاهد و دیگر شرایط موجوده در نظر گرفته میشود هنگام منازعه بحضور قاضی مانندیگر منازعات حقوقی در نظر گرفته میشود

۹۸- د تعرض ددفع به دعوو کسی مدعاوی دخیل لاس او تصرف شاهدا ن را ولی د مدعاوی علیه

د تعرض دفع غواپی . قاضی دی و روسته له هفه چه مدعاوی خپله ذوالیدی ثابت کرپی

مدعاوی علیه ته دی و و ایی چه که دخیل ملکیت شرعی دلیل او برهاش لری حاضر دئی کرپی او که نه دمدعاوی به

په موضوع کسی دی په مدعاوی متعرض نشی ۹۹ - په هنفو عقود و کسی چه زیات شرایط

لری لکه سلم . کفایه او د هنفو په شان یا ټول شرایط ئی ذکر کېزی اویا که

خنینی ئی ذکر شی نومدعاوی دی دهنفو په پای کسی ووائی چه داعقد صحیح او شرعی پایته رسیدلی دی ټول شرعی شرایط لری او پدی عقد کسی هیچ

شرعی موائع په هنفو کسی نشته کفایت کری -

تبصیره: - نکاح دعهد په دعوو کسی که مدعاوی خینی شرایط بیان کرپی او په پای کسی ئی ووائی چه د نکاح عقد دنا کح او

منکوحی په منج کسی صحیح شرعی شوی دی ټول شرعی شرایط لری او پدی عقد کسی هیچ شرعی موائع وجود لری کفایت کری .

۱۰۰ - د قتل په دعوی کسی باید مدعاوی ووائی چه قاتل مکلف دی او تصریح دی کرپی

چه په قتل کسی شبهه نشته او مقتول په خپله په خپل قتل امر ندی ورکرپی او عمد قتل دی .

او قاتل ورثی ندی عفو کرپی او ددی په شان

۱۰۱- نکاح دوه حکمه لری . د انعقاد حکم او د ائمه هار حکم دمنازعی په وخت

کسی . نوئکه هغه شرایط چه د انعقاد په وخت کسی لکه د شاهد صفات ا و نور موجوده شرایط په نظر کسی نیول کیز د جگرپی په

وخت کسی د قاضی په حضور لکه نور و حقوقی جگرپی و غو ندی په نظر کسی نیول کېزی .

- ۱۰۲ - اگر مدعی تعریف و توصیف مدعی به را نماید ولی وقیکه مدعی به حاضر مجلس قضاگردد بعضی اوصاف مدعی به بایان مدعی مخالفت داشته باشد در صور تیکه مدعی دعوی اول خود را ترک گویسد و با نچه حاضر است ادعانماید نظر باینکه يك دعوي جديده است باید سمع گردد و اگر آنرا ترک نکند قابل سمع نمیباشد.
- ۱۰۳ - در ذکر حدود از بعده باید پدر و پدر کلان مالکان حد تعریف شوند.
- تبصره ۵:** اشخاص مشهور از ماده فوق مستثنی میباشند.
- ۱۰۴ - اگر مدعی علیه یامالک حد بگوید که فلان حد طبق گفتم مدعی نیست نظر باینکه ادعا مذکور متنضم نفی است قبول شده نمیتواند.
- ۱۰۵ - اگر شاهد اقرار کند که در فلان حد غلط شده حد غلط ثابت میشود.
- ۱۰۶ - در دعوی میراث حصر و راثت و جراثت و سبب آن ضروری است.
- ۱۰۷ - در دعوی ملکیت مطلق (بدون ذکر سبب) بیان و عدم بیان سبب تفاری ندارد دعوی مذکور بدون ذکر سبب ملکیت قابل سمع است.
- ۱۰۸ - در دعوی ثمن مبیعه ذکر حدود اربعه مبیعه شرط نیست.
- ۱۰۹ - بمحض ادعا و با عرض بکدام مرجع درسمی بیع و شراء زمین معطل شده نمیتواند.
- ۱۱۰ - وهکذا قبل از شهادت یکنفر شاهد عادل و یادو نفر مستور الحال به محکمه بحضور قاضی به محض عرض و ادعای نسخاً عقدیکه بادیگری میشود معطل نمیگردد.
- ۱۰۲ - که مدعی دمدعی به تعریف او توصیف و کری مگر خواست چه مدعی به دقتاً مجلس ته حاضر شی دمدعی به حینی اوصاف دمدعی له بیان سره مخالفت و لری پدیدی صورت چه مدعی خپله لمبری دعوی پر پزدی او په هنفه چه حاضر دی ادعاؤ کری نظر و دی ته چه یوه نوی دعوی ده باید وار پدله شی او که هنفه پری نزدی داور پدووړ ناده.
- ۱۰۳ - دخلورو حدودو پذکر کښی بايد دحد دخاوندا نو دپلارونیکه نومونه تعریف شی.
- تبصره ۵:** مشهور کسان له پاس مادی خنجه مستثنی دی،
- ۱۰۴ - که مدعی علیه یا دحد مالک و وائی چه فلانی حد مدعی له بیلو سره سه ندی نظر و دی ته چه دا ادعا دنفی متنضمنه ده قبل پدلای نشی.
- ۱۰۵ - که شاهد اقرار او کری چه په فلانی حد کښی غلط شوی دی غلط حد ثابت هزی.
- ۱۰۶ - دمیراث په دعوی کښی دوراثت حصر او ده گهه دجر سبب ضروری دی.
- ۱۰۷ - دمطلق ملکیت په دعوی کښی (بی دسبب له ذکر) دسبب بیان او نه بیان تفاوت نلری دادعوی بی دملکیت دسبب له ذکر داور پدووړ ده.
- ۱۰۸ - دمبيعی دئمنو په دعوی کښی دمبيعی دخلورو حد دوزکر شرط ندی.
- ۱۰۹ - په کومه رسمي مرجم کښی محض په ادعا یاعرض دمکنکی پلورنه او پیرو و نه قاپل بدای نشی.
- ۱۱۰ - همداهول پخوا د یو تن عادل شاهد او یا دو و تنو مستور الحالو له شهادت نه په محکمه کښی د قاضی په حضور ممحض په عرض او دنکاچ په ادعا کوم عنده له بل سره کېږي نه تاالمبزی.

- د محکوم علیه قیام له خان خخه
د حکم رفع دپاره:-**
- ۱۱۱- که مدعی علیه دخان او قاضی په منج کښی او یا دخان او دده زوی په منج کښی یاد قاضی دپلار یامور په منج کښی د دنیوی دېمنی دعواو کړي و روسته له ثبوته د احکم واجب الفسخ دی.
- ۱۱۲- که محکوم علیه اعتراض و کړی چه قاضی د شاهدانو احوال کشف کړی ندي او د شاهدانو په نه اهلیت باندی شرعی اثبات ولري فیصله د ماتیدو و ووړد.
- ۱۱۳- که محکوم علیه اعتراض و کړی چه اساساً مونږ قاضیان په حنفی مذهب مقید دی او هندقتهاوت چه قاضی دده په خصوص کښی کړی دی مطابق دبل مذهب دی نو اعتراض ګډ و روسته له ثبوته داور پدو ووړد.
- ۱۱۴- په هنه میعاد کښی چه ددعو و اور پدلو دپاره تاکلی شوی دی که قاضی له هنه میعاد نه په لزه موده کښی د دعوی په نه اور پدو حکم و کړی نودا حکم ماټبزی
- ۱۱۵- که محکوم علیه اعتراض و کړی چه قاضی د حکومت اه تقیداتو تیری کړی دی په هندقتهاشت کښی چه دی قاضی نه دی فیصله ئی کړی ده احکم د ماتیدو ووړد.
- ۱۱۶- که محکوم علیه دیوی و ثیقی په اثبات له نهی متواتر اعتراض و کړی داور پدو ووړد.
- ۱۱۷- که محکوم علیه اعتراض نماید که فیصله بی د شاهدانو له شرعی او اصولی تزکیې پای ته رسیدلی یا په شرعی ھول له تعلماتنامی سره سم تزکیه نده اجراء شوی د حقیقت په صورت دافیصله ماتیدلایشی.
- ۱۱۸- که محکوم علیه اعتراض و کړی که په ابتدائیه یا مرافقه فیصله کښی شرعی
- قیام محکوم علیه برای رفع حکم از خود .**
- ۱۱۱- اگر محکوم علیه عداوت د نیوی را بین خود و قاضی ویسا بین خود و پسر ویا پد رویا مادر قاضی نماید بعد از ثبوت هم حکم مذکور واجب الفسخ است .
- ۱۱۲- اگر محکوم علیه اعتراض کند که قاضی احوال شهود را کشف نکرده و بر عدم اهلیت شهود اثبات شرعی داشته باشد فیصله قابل نقض است .
- ۱۱۳- اگر محکوم علیه اعتراض کند که اساساً قضات مامقید بمذهب حنفی میباشد . قضاوی را که قاضی در مورد او نموده مطابق مذهب دیگر است اعتراض او بعد از ثبوت قابل سمع است .
- ۱۱۴- در میعادیکه برای سمع دعاوی تعیین شده اگر قاضی در کمتر از آن میعاد حکم بعد سمع دعوی کند حکم مذکور نقض میشود .
- ۱۱۵- اگر محکوم علیه اعتراض کند که قاضی از تقیدات حکومت تجاوز نموده در چنین یکه قاضی نمیباشد فیصله کرده است حکم مذکور قابل نقض است .
- ۱۱۶- اگر محکوم علیه باثبتات یک وثیقه هار نهی متواتر اعتراض کند قابل سمع است .
- ۱۱۷- اگر محکوم علیه اعتراض نماید که فیصله بدون تزکیه شرعی و اصولی شهود انجام یافته یا بطور شرعی و طبق تعلیمات نامه تزکیه اجرا نشده در صورت حقیقت فیصله مذکوره نقض شده میتواند .
- ۱۱۸- اگر محکوم علیه اعتراض نماید که در فیصله ابتدائیه یا مرافعه شرایط شرعی

- در دعوی یا شهادت و یا جواب مدعی عليه مراعات نشده در صورت اثبات حقیقت قابل سمع است،
- ۱۹— اچون در تز کیه علانیه باستثناء کلمه (اشود) تماماً شرایط شهادت در نظر گرفته میشود اگر محکوم عليه اعتراض کند که شرایط شهادت در تز کیه علانیه مراعات نشده در صورتیکه حقیقت داشته باشد فیصله قابل نقض است.
- ۲۰— اگر محکوم عليه اعتراض کند که فیصله براساس وکالت و وصایت بنا شده ولی وکالت و وصایت باین دلایل مدار حکم نیست فیصله متذکر نقض شده میتواند.
- ۲۱— اگر محکوم عليه اعتراض کند که نظر به دلایل شرعی یا تقاضی متواتر اقرار من در فیصله یا وثیقه حقیقت ندارد قابل سمع است.
- ۲۲— در اصلاح جانبین اگر یک جانب اعتراض کند که اصلاح مذکور مشروع نیست و یا وثیقه را محل اشتباه قرار بدهد و از آنرو خود را از اصلاح بی خبر نشاند هد در صورت اثبات حقیقت قابل سمع است.
- ۲۳— اگر محکوم علیه از همان قاضی و یا قاضی دیگری وثیقه بدست داشته باشد که اثبات مشاهده گردد اعتراض مذکور قابل سمع است.
- ۲۴— اعتراض یاد فیکه بصورت نفی متوا اتر متنضم اثبات باشد قبول شده میتواند.
- شرطونه په دعوی یا شهادت یا مدعی علیه په حکوب کبسی نه دی مراعات شوی - حقیقت د اثبات په صورت د او رپدو و پر دی.
- ۱۹— خرنگه چه په علانیه تز کیه کبسی پر ته له (اشود) کلمی دشهاشت ټول شرایط په نظر کبسی نیول کېزی . که محکوم علیه اعتراض و کړی چهد شهادت شرطونه په علانیه تز کیه کبسی مراعات شوی ندی په دی صورت چه حقیقت و لري فیصله دماتبدو و پر ده .
- ۲۰— که محکوم علیه اعتراض و کړی چه فیصله د و کالت او وصایت په اساس بنashوی ده مگر و کالت او وصایت په دی دلallo د حکم مدار نه دی نو د ا فیصله ماتید ای شي .
- ۲۱— که محکوم علیه اعتراض و کړی چه نظر شرعی د لا ئلو یا متوا تری نفی ته ځاما قرار په فیصله یا وثیقه کبسی حقیقت نه لري داورپد و پر دی .
- ۲۲— د دا پروخواو په اصلاح کبسی کېيو اعتراض و کړی چهد اصلاح مشروع نه ده او یا وثیقه تراشتباه لاندی راولی او له هغه کبله خپلخان له اصلاح خخه بی خبره وسیی د حقیقت د اثبات په صورت د او رپدو و پر دی .
- ۲۳— که محکوم علیه له همنه قاضی یاله بل قاضی خخه وثیقه په لاس ولري چه دده داد عا اثبات و کړی او له هنی خخه تقابل او تناقض خرگند شي دا اعتراض داورپد و پر دی .
- ۲۴— هنده اعتراض یادفع چه د متوا تری نفی پصورت د ثبات متنضم وی قبلیدلای شی .

- ۱۲۵ — اگر متعرض ویقه را مورد اشتباه قراردهد و تحریف و تزویر را در آن ثابت نماید و یا ثبت آن مسوّد اشتباه باشد و یا حدود آن قطعاً تطبیق نشود قابل سمع است.
- ۱۲۶ — اگر محاکوم عليه اعتراض کند که نه خودش مقر و نه ورثه مقر ویقه و فیصله میباشد در صورت مشاهده تذکره وغیره دلایل مقنعه اگر چنان باشد قابل سمع است.
- ۱۲۷ — اگر محاکوم عليه باد لایل شرعی اعتراض کند که قاضی اهلیت مختص شرعی را مراعات ننموده اعتراض مذکور شنیده میشود.
- ۱۲۸ — اگر متعرض بفرض تکذیب و تردید فیصله و یا ویقه با سناد منابع رسمی وغیر قابل انکار استناد کند اعتراض مذکور قابل سمع است.
- ۱۲۹ — اگر محاکوم عليه اعتراض کند که شهود ذوالیدی و یا حقیقت و یا ملکیت در موضوع ذکر حدود نسبت ملکیت را به صاحبان حدود نکرده است اگر در فیصله چنان باشد اعتراض مذکور قابل سمع است فیصله نقض شده میتواند.
- ۱۳۰ — اگر مدعی در دعوی خود موقعاً حدود نسبت ملکیت را به صاحبان حدود نکرده باشد محاکوم عليه بر این اعتراض داشته باشد قابل سمع است.
- ۱۳۱ — اگر محاکوم عیه اعتراض کند که قاضی بعد از دعوی مدعی و یا بعد از شهادت شوود از من نپرسیده تمام افعه و یا جرح مینمودم قابل سمع است.
- ۱۲۵ — که متعرض ویقه داشتباه مو رد و گرخوی او تحریف او تز و یا پیکنی ثابت کری او یائی دهی ثبت تراشتباه لاندی وی او یائی حدود قطعاً تطبیق فشی داور پذووه دی.
- ۱۲۶ — که محاکوم عليه اعتراض و کری چه نه پخیله مقر او نه ورثه دهی ویقی او فیصلی مقر دی — دتذکری دلید نی او نوره مقنعه دلائله بخی که همداسی وی داور پذووه دی.
- ۱۲۷ — که محاکوم عليه په شرعی دلاعل سره اعتراض و کری چه قاضی دشرعی مختصی د اهلیت مراعات نه دی کری نودا اعتراض اور پذل که زی.
- ۱۲۸ — که متعرض دفیصلی یا ویقی دروغولو او تر دید لو په غرض درسمی منابع په غیر قابل انکار استناد و استناد و کری دا اعتراض د او رپدو و پر دی.
- ۱۲۹ — که محاکوم عیه اعتراض و کری چه دلایلی او یا حقیقت او ملکیت شاهدانو دحدو دو د ذکر په موضوع کسی دملکیت نسبت د حدود و خاوند انته نه دی کری که په فیصله کسی همداولوی نودا اعتراض داور پذووه دی. فیصله ماتیدلای شی —
- ۱۳۰ — که مدعی په خبله دعوی کسی د حدود په موقع کسی د ملکیت نسبت د حدود و خاوندانو ته نه وی کری او محاکوم عیه پرهنگه اعتراض ولری داور پذل و پر دی.
- ۱۳۱ — که محاکوم عیه اعتراض و کری چه قاضی و روسته د مدعی له دعوی او یا وروسته د شاهدانو له شوا دته له مانه پوشتنه کری نده چه تر خومی مدافعی یا جرح کری وای داور بید و پر دی.

۱۳۲. اگر مدعی سندی را در محکمه ابتدائیه ظاهر نتوانسته و تشریحات مزید داده نتوانسته باشد اگر سندی را در مرافقه حاضر کند در صورتیکه از اصل ماهیت دعوی که در ابتدائیه دایر کرده خارج شود چون زیادت دو دلائل است پذیر فته میشود.
۱۳۳. اگر در ابتدائیه از قبض ثمن ذکر نشده باشد و ازان جو ه حکم بفسخ بیع شده باشد و در مرافقه ذکر کند آنرا دعوی جدید و خارج فیصله نباشد شناخت.
۱۳۴. اگر مدعی دعوی دین نماید و در آن باره حکم قضاشود و مدعی علیه در مرافقه از رسیدن دین یا ابراء مدعی ادعا کند قبول شده میتواند ولی اگر گفته باشد از نزدش هیچ دین نگرفته و یا همرا پیش هیچ معامله نکرده است و پس از آن از رسیدن و یا ابراء بگوید قبول شده نمیتواند.
۱۳۵. اگر مدعی علیه در ابتدائیه از مرور زمان نگفته باشد و در مرافقه آنرا اظهار کند نظر با ینکه اصل مدعی به تفاوت نمیکند چون این ادعاه مدعی علیه زیادت دلیل و برهان است قبول شده میتواند.
۱۳۶. اگر مشتری در مرافقه ادعای طلب شراء را از جانب شفیع اظهار کند آنرا دعوی جدید نباید شناخت.
۱۳۷. اگر محکوم علیه اعتراض کند که قاضی نسبت بادعای مدعی مرا ملزم قرار داده و یا به ادای دین مورث مدعی بر من حکم کرده ولی من رسیدیا ابرای خود او یا مورث اورا در دعوی مذکور بدست دارم قابل سمع است.
۱۳۳. که مدعی کوم سند په ابتدائیه محکمه کبني بشکاره نشی کړای او زیارت تشریحات ورنشی کړای په دی صورت چه ددعوی د ماهیت لها صل خنچه په ابتدائیه کبني ګی د ائره کړی ده ندوزی خرنګه چې بدلائلو کبني زیاتوالی دی منل کېږي.
۱۳۴. که په ابتدائیه کبني د ثموله قبض خنځه ذکر نهوي شوی اوله هنډه کبلد بیع په فسخ حکم شوی وی او په مرا فعه کبني ګی ذکر کړی - نو هنډه دعوی د ې نوی او له فیصلی خنځه وتلي و نه ګڼي.
۱۳۵. که مدعی دبور دعوی وکړی او په هنډه باره کبني د قضا حکم وشی او مدعی علیه په مرافقه کبني دبور رسیدلو یاد مدعی دا برادر دعاوکوی قبلې دلای شی مسکر که ټئي ويلى وی چه له ده خنځه ګی هیچ پور نهندی اخیستی اویا ټئي هیچ معامله نه ده ورسه کړی او وروسته له هنډه ووا ټئي چه رسیدلی دی یا ټئي ابراء کړیده قبلې دلای نشي.
۱۳۶. که مدعی علیه په ابتدائیه کبني د زمانی له مرور خنځه خه نهوي ويلی او په مرافقه کبني هنډه اظهار کړی نظر و د ې ته چه اصل مدعی به تو پير نه کوی خر نگه چه دمدعی علیه دادعا دليل او بر هان زیاتوالی دی منل کیدای شي.
۱۳۷. که پير و دونکی په مرافقه کبني د شفیع له خوا دشرا دطلب دادعا اظهار و کړی هنډه باید نوی دعوی ونه بولی.
۱۳۸. که محکوم علیه اعتراض کړی چه قاضی نسبت دمدعی ادعاهه زه ملزم ګرځولی یه یاد مدعی دمورث دبور پهور کولو ټئي پر ما حکم کړی دی مسکر زه پخپله دد ه پادده دمورث رسیدیا ابرای په دی دعوی کبني په لاس لرم - داوریدو و پردي ،

- ۱۳۸ - هر هنده خمچه د قاضی د قضاد منع
قاضی باشد و یا دعوی که شر عاً قابل
سمع نباشد و یاصالح باستماع آن جواز
نداده باشد و قاضی بر خلاف آن قضاؤت
نماید و محکوم علیه بر آن اعتراض کند
قابل سمع است .
- ۱۳۹ - هر گاه محکمه مرافعه اعتراضاً
مستانف (مرافعه خواه) وارد بشناسد
و یا در فیصله نواقصی مشاهده کند حکم
ابتداًیه را فسخ نموده سر از نو دوران
مید هد والا حکم ابتدائیه را تائید
مینماید .
- ۱۴۰ - در حقوقیکه بارث برده میشود و یا
چیز هاییکه به متروکه ارتبا ط داشته
وازووارث گرفته میشود اگر مورث بعداز
فیصله مرافعه یا فیصله ابتدائیه فوت
میکند ورثه میتوانند که مرافعه و تمیز
خواسته و اعتراضات خود را بمر جعش
تقدیم دارند .
- ۱۴۱ - اگر محکوم علیه اعتراض میکند در
فیصله ابتدائیه یمین (قسم) استظهار
داده نشده قابل سمع است .
- تبصره :** درشش مواد آتی قاضی بدون
طلب، مدعی را قسم میدهد و این قسم از حقوق
قضا است که آنرا قسم استظهار نامند.
- الف- اگر حق شفیع بعداز اثبات شرعی
موجب قضاؤت قاضی گردد لازم است که
قاضی شفیع را سوگند بد هد که شفع
را بوقت آن خواسته و حقوق شفیع خود را
به هیچ صورث از بین نبرده است ؟
- (ب) زنیکه خیار بلوغ دارد و از قاضی
فسخ نکاح خو درا مطا لبیه میکند
قاضی به فسخ نکاح او حکم کرده نمیتواند
- ۱۳۸ - هر هنده خمچه د قاضی د قضاد منع
یاد بطلان موجبوی او یا دعوی چه شرعاً
داورید و پنهوی او یا اصوله دهنی داورید لو
جواز نه وی و رکری او قاضی دهنه په
خلاف قضاؤت و کری او محکوم علیه پرهنگه
باندی اعتراض و کری د او روید و پردی ،
- ۱۳۹ - که چیری مرافعه محکمه د مستافق
(مرافعه غوبنتونکی) اعتراضاً
وارد و پیشنهاد یا په فیصله کسبی نواقص
و وینی دابتداًیه حکم فسخ کوی سر له
سره نوی دوران ورکوی او که نماداً بابتداًیه
حکم تائید وی .
- ۱۴۰ - په نفو حقوقو کسبی چه په ارث و پول
کیزی او یا هندهشیان چه په متروکه پوری
اوه لری اوله وارت خخه اخیستلی کیزی
نو که مورث و روسته دابتداًیه له فیصلی
یا دمرافعی له فیصلی مرکیزی ورثه کولای
شی چه مرافعه او تمیز و غواپی او خپل
اعتراضو نه خپلی مرجع تدوهاندی آپی .
- ۱۴۱ - که محکوم علیه اعتراض کوی چه په
ابتداًیه فیصله کسبی دیمین (سوگند)
استظهار نه دی شوی داورید و پردی .
- تبصره :** په شیزو و لاندی مواد دو کسبی
قاضی بی له غوبنتی مدعی ته سوگند
ورکوی او دا سوگند دضا - له حقوقو
شخه دی چه هنده داستظهار سوگند بولی ،
- الف : که د شفیع حق و روسته له شرعی
اثباته دقاضی دقضاؤت موجب و گرخی
لازم دی چه قاضی شفیع ته سوگند و رکری
چه شفع ئی په خپل و خت غوبنتی او د خپلی شفع
حقوق ئی په هیچ صورت له منځه نه دی و پردی ؟
ب، هنده سنجه چه دبلوغ خیار لری او له

مگر آنگاه که اورا قسم بددهد که بعد از علم به بلوغ خود فوراً فسخ خود را خواسته است ؟

(ج) اگر مشتری مبیعه را به سبب عیب رد کند قاضی با او قسم بددهد که آیا به عیب مذکور راضی نشده است ؟

(د) اگر شخصی غائب باشد زنش ازمال شوهر نفقة بخواهد قاضی قسم بددهد که آیا از شوهر برای وی نفقة نمانده و یا ویرا از قید نکاح فارغ نساخته است ؟

(ه) در دعوی استحقاق که چیزی بdst دیگری باشد و مستحق آنرا بظور استحقاق دعوی نماید بعد از ثبوت اگر قاضی حکم میکند لازم است که اول مدعی را قسم بددهد که آیا مدعی به را بکسی نفر وخته است و بکسی نه بخشیده است و بکسی طوره دیده و صدقه نداده است ؟

(و) قاضی مدعی دین یا حق را بر متنوفی قبل از حکم قسم بددهد که آیا مدعی "به بالذات یا بالواسطه از جانب متوفی برایش نرسیده است ؟

تبصره : یمین (قسم) استظهار تنها در دعوی دین بر ذمة متوفاً منحصر نیست بلکه به تمام حقوقی که بمtero و که متوفاً متجوجه میباشد شمو لیت دارد عین باشد یاد دین .

۱۴۲ - اگر مدعی دعوی خود را با مدعیه پیش نماید و حقوق خود را از مدعی علیه تقدیم و حقوق خود را از آن بی عن و شرعی طلب نماید و پس از آن بی عن و شرعی کناره جوئی نموده حاضر نشده و موجب تشویش و سرگردانی مدعی علیه گردد

قاضی خخهد خپلی نکاح فسخ غواصی قاضی دهگی دنکاح په فسخ حکم کولای نشی مگر هلتنه چه هنی ته سوگند ور کری چه پخپل بلوغ باندی لعلم نموروسته گئی ژر ترژره خپله فسخ غوبتی ۵۵ -

ج - که پیرو دو نکی دعیب په سبب مبیعه رده کری قاضی دی هنده هسوگندور کری چه آیا په دی عیبر اراضی شوی ندی ؟

د - که پوشخص غائب وی او بنخه ئی دخبل مهیه له ماله نفقة و غواصی قاضی دی قسم ور آری چه آیا مهیه دهه نفقة نده پرایشی او یاغی داد نکاح له قیده نده خوشی کری .

ه - داستحقاق په دعوی کنی چه یو شی دبل چا په لاس کنی وی او مه حق داستحقاق په دول دعوی و کهی و روسته له ثبوته که قاضی حکم کوی لازم دی چه لمی مدعی ته قسم ور کری چه آیا مدعی بهئی په بدل چا پلور لی ندی او چاتهی بسلی ندی او چاتهی ئی دهدی او صدقی په دول نده ور کری ؟

و - قاضی په مری باندی دپور یا حق مدعی پخوا له حکمه قسم ور کوی چه آیا مدعی به بالدست یا په و اسطه سره دمری له خوا

ده ته ندی رسیدلی -

تبصره : داستظهار سوگند (قسم) یواحی دمری پر ذهه با ندی دپور په دعوی کنی منحصر ندی بلکه تو لو هفو حقوق و ته چه دمری مترو و کی ته متوجهوی که عین وی یاد دین شا مل دی .

۱۴۲ - که مدعی لیه مدعی علیه سره خپله دعوی دا بتداعی یما مرا فعی قاضی ته و رواندی کری او خپل حقوق له مدعی علیه خخه و غواصی او وروسته له هنده بی له شرعی عذر خخه ئان گونبه کری

محاکم مذکور میتواند که شرعاً
قطع خصوصیت مذکور حکم نمایند .
۱۴۳ - قسم ونکول از قسم بحضور قضایی
ومجلس قضایی اعتبار دارد نه در غیر آن
اگر خلاف آن واقع شود و معتبر است .
اعتراض کندقاً بل سمع است .

۱۴۴ - چون شهود مرور زمان و مدت عدم
استماع دعوی برینه که مرور زمان
نیست و در عدم استماع دعوی داخل
نبوده حق تقدم دارد اگر قضایی مخالف
آن حکم کند و معتبر است اعتراض نماید
قابل سمع است .

تبصره : محاکم عدالیه در تسریح بینات
و احکام مرور زمان به فصل و باب
مرور زمان کتاب القضا و کتاب الشهادت
مجلة الاحکام العدالیه عمل نمایند .

تبصره : میعاد عدم استماع دعاوى عموماً
نظر بماده (۳) اصول استماع دعاوى
با استثنای شفعت، پانزده ساله تعیین شده
است .

۱۴۵ - اقرار با شهود دریک موضوع جمع شده
نمیتواند بلکه شهود بالمقابل شخص
منکر خواسته میشود .

تبصره : مواضع آئی از ماده فروق
مستثنی است (وکالت، وصایت، اثبات دین
بر متوفی، استحقاق) .

۱۴۶ - اگر اقرار او برینه (شهود) در کدام
موضوع باهم مورد گردید بجز عوارد
استثنائی (حکم باقرار میشود نه باشه
در مخالفت از آن اعتراض معتبر است قابل
سمع است .

تبصره : اگر شخصی بر علیه کسی دعوی
حقوقی دارد و مدعی علیه در اول انمار

او حاضر نشی او دمدعی علیه د تشویش
او سرگردانی مو جب شی نودا محکمی
کولای شی چه شر عاً د جسگری
پر پریکره حکم و کری .
۱۴۳ - قسم اوله قسم خخه نکول دقاضی او قضایی
مجلس بحضور اعتبا رلری ندغیرله هنفو -
او کله دی نخلاف واقع شی او معتبر است
اعتراض و کری داورید و پردی .

۱۴۴ - خر نگه چه د زمان د مرور شهود او
پرینه د دعو و دنه آورید و موده چه د زمان
مرور ندی او د دعوی پنه اورید و کنی
داخل ندی د تقدم حق لری که قضایی
له هنفه نه مخالف حکم و کری او معتبر است
اعتراض و کری داو رید و پردی .

تبصره : عدالیه محکمی دی د بینا تو
په ترجیح او د زمان د مرور په احکام
د کتاب القضا او کتاب الشهادت مجله
لا حکام العدالیه د مرور زمان په فصل
او باب عمل و کری .

تبصره : د دعو و دنه اورید و میعاد په عام
پول نظر د دعو و دنه او ریدو د اصول
(۳) مادی ته پر ته - له شفعت پنخلس کماله
هاکلی شوی دی -

۱۴۵ - اقرار، سره لداشادانو په موضوع کنی
سره یوخاری کیدلای نشی بلکه لداشادان
دمنکر شخص په مقابل کنی غوښتلی کېزی .
تبصره : دلاندی مو اضع له پاس مادی
خخه مستشنی دی : (وکالت - وصایت -
اثبات د پور پنډی - استحقاق) .

۱۴۶ - که په کومه هو ضوع کنی اقرار
او لداشادان یوخاری سره هو جزد شی پر ته
له استثنائی مو اراد و حکم په اقرار
کېزی نه پر لداشادانو او لدنه خخه په مخالفت
کنی د اعتراض داورید و پردی .

تبصره : که کوم شخص په چا با ندی
حقوقی دعوی و لری او او منع علیه په
اول کنی انکار و کری قضایی دی شرعاً

کند قاضی شر عاً بعد از صحت دعوی از مدعی طلب شهود نماید بعد از افایه شهود مدعی، مدعی عليه تصدیق شهود نماید و یا با صل مدعی به برای مدعی اقرار کند قاضی برای مدعی بنابر اقرار مد عی عليه حکم خواهد کرد نه بنابر شهود.

۱۴۷ — محاکمه مرافقه پاتمیز تنها اعتراضات معترضین را در نظر نمیگیرند بلکه اعتراضات متذکره را یک وسیله برای غورو دقت در فیصله میشمارند.
تبصره: اگر اعتراضات معترض پر فیصله وارد نباشد ولی فیصله خود بخود دارای نواقص شرعی باشد که قبل نقض شمرده شود محاکمه بالاتر میتواند نواقص آنرا در نظر گرفته اقدامات نماید.

۱۴۸ — اعتراضات یکه به مرافقه تقدیم میگردد در محاکمه تمیز در نظر گرفته میشود.

تبصره: باید اعتراضات متذکره با فیصله در صورت تمیز خواهی بر یا است تمیز فرستاده شود.

۱۴۹ — شهود ذوالیدی که در دعوی ملکیت متعلق یا حقیقت وغیره خواسته میشوند واز آن تعریفه خدمتمن و رفع احتمال مواضعه در نظر است اگر از طرف محاکم شهود منتشر کرد تزکیه نشده باشد موجب تردید فیصله و سبب نقض حکم قضائی نیست.

وروسته دعوی له صحنه له مد عی خخه شاهد ان د غواصی وروسته د مدعی د شهودو له اقامی مدعی عليه دشوه دو تصدیق و کری.

او یا د مدعی د پاره په اصل مدعی به اقرار وکری قاضی به دمدعی د پاره دمدعی عليه د قرارله مخفی حکم و کری دشوه دوله مخفی.

۱۴۷ — د مرافقی محاکمه پاتمیز دی یوازی دمعترضینو اعتراضات په نظر کبینی نه نیسی بلکه دا اعتراضونه د ی په فیصله کبینی دغورا و ژوری کتنی د پاره یوه و سیله و بولی.

تبصره: که دمعترض اعتراضونه په فیصله با ندی شوی نه وی مگر فیصله پخپله شرعی نواقص ولری چه دما تبدیل وی و بللشی — لو یه محاکمه کولایشی چه دهی نو اقص په نظر کبینی و نیسی او اقدامات و کری.

۱۴۸ — هنده اعتراضونه چه مرافقی تهواراندی کبینی د تمیز په محاکمه کبینی په نظر کبینی نیو لی کبینی.

تبصره: باید دا اعتراضونه یا فیصله تمیز غوبنی په صورت د تمیز ریاسته و لیزلشی.

۱۴۹ — هنده دذوالیدی شهود چه دھملن ملکیت یا حقیقت او نورو په دعوی کبینی غوبنی کبینی او له هنده نه دخشمینو تعریفه او دمواضعی دا حتمال رفع په نظر کبینی ده که د محاکمه له خواهادا شهود تزکیه شوی نه وی د فیصلی د تردیده موجب اود قضاد حکم د ماتیه و سبب نه دی.

۱۵۰ — اگر محاکم دو گانه (ابتدا یه و مرافقه) از حیث فقد ان شرایط شر عی دعوی بعد ازینکه مد عی را شرعاً سه مرتبه به تصحیح دعوی امر داده باشد و دعوی خود را صحت نکند و بردعوی غلط خود اصرار نموده و از آن و حکم بعد م سمع دعوی نمودند بصورتیکه فیصله نوا قص دیگری نداشته باشد محکمو م علیه تنها در اینکه شرایط شرعی داشت و محاکم آنرا نشانید ه تمیز طلب شده میتواند آن و بعد از آن پس فیصله های محاکم و بس و گاهه مجال اعنوان اض تصحیح دعی باقی نمی‌ماند.

۱۵۱ — اگر مدعی و مدعی علیه دو ماموریت داشته باشند محکمه حل و فصل شان را از ارت عدیه باستیزان مقام صدارت عظمی تعیین خواهد نمود . در صورتیکه از آن مخالفت شود و محکوم علیه اعتراض کند قابل سمع است .

طریق حکم :

۱۵۲ — اسباب موجبه حکم شرعی عبارت از اقرار اربیله (شهود) قسم نکول قرینه قاطنه است .

تیه صریح ، تفصیلات اسباب موجبه حکم شرعی در اصولنامه اداری محاکم عدی موجود است .

۱۵۳ — وقتیکه متخاصمین بحضور قاضی حاضر گردند قاضی اول مدعی را بفرض بیان دعوی موقع میدهد .

۱۵۴ — اگر مدعی دعوی خود را از یادگفته نمیتوانست قاضی دعوی اورا کتاب شنیده میتواند ولی باید آنچه نوشته است بحضور قاضی بخواند و در موقع اشاره بکلمات این یا همین اشاره نماید .

۱۵۰ — که دوازده محکمو (ابتدا یه و مرافقه) دد عوی د شرعی شرایط دقدان له حیث وروسته له هفه چه مد عی ته ئی شر عا دری کر ته ددعوی په تصحیح امر ورکبری وی او خپله دعوی صحبت نه کبری او پر خپله غلطه دعوی اصرار وکبری نوله دی امله ددعوی پهنه اورید و حکم و کنزی په دی صورت چه فیصله نور نواقص ونه لری نو محکوم علیه یو ازی په دی کنسی چه شرعی شرایط ئی در لودل ا و محکمو هفه نه دی اوریدلی تمیز طلب کیدایشی او بس — او پس له هفه د د و ا پ و محکمو پس فیصله د دعوی د تصحیح داعتراف مجال نه پاتی کیزی .

۱۵۱ — که مدعی او مدعی علیه دو ایه داموریت ولری نو د د وی د حل ا و فصل محکمه به دعد لیه وزارت دصدارت عظمی د مقام په استیزان و تاکی — پددی صورت چه له هفه خخه مخالفت وشی ا و محکوم علیه اعتراض وکبری داورید و بودی .

حکم طریقی :

۱۵۲ — د شرعی حکم موجبه اسباب عبارت د شاهد انو له اقرار — قسم — نکول فاطعه قرینی خخه دی .

تبصره : د شرعی حکم دموجبه اسباب و تفصیلات د عدلی محکمو باداری اصولنامه کنسی موجودی .

۱۵۳ — خه وخت چه متینا صمین دقاضی په حضور حاضر شی لمپری قاضی مد عی ته دد عوی د بیان په غرض موقع ورکوی —

۱۵۴ — که مد عی خپله دعوی له یاده نشوای ویلای نو قاضی دده دعوی په لیکنه سره اور یدلی شی مگر هنده خه چه ئی لیکلای دی با ید د قاضی په حضور ئی ولو لی او کلام اتوه داشاری په موقع گنسی دی دایا همدمغه اشاره و کنزی .

- ۱۰۵ - اگر دعوی مدعی را شخص دیگری تحریر نموده باشد لازم است قاضی آنرا خوانده و مدعی هر قع بموضع آنرا تصدیق نماید باز هم طبق ماده فوق از اشاره صرف نظر نشود .
- ۱۰۶ - بعد از صحبت دعوی در منقول و صحبت دعوی و شهو د ذو الیدی در غیر منقول و صحبت دعوی و شهود ذوالیدی خود مدعی در دفع تعرض از مدعی علیه پرسیده شود که در دعوی متذکر مدعی چه میگوید ؟ **قبصره** : در دعوی دفع تعرض برای مدعی علیه گفته شود که حجت و برهان خود را حاضر نمایند و یا در مدعی بد مقعرض نشود .
- ۱۰۷ - قاضی نگذارد که مدعی علیه در موقع ادعای مدعی و یا مدعی در موقع حکم اینکه مدعی علیه مداخله نماید .
- ۱۰۸ - اگر مدعی علیه در جواب اقرار کند شرعاً طبق اقرارش بر علیه از حکم صادر نمیشود و اگر انکار کند از مدعی طبق دعوی - طلب (شهود) نمیشود و اگر مدعی علیه نه انکار کند و نه اقرار بلکه سکوت نماید سکوت مذکور عیناً انکار دانسته میشود .
- ۱۰۹ - اگر مدعی بعد از انکار مدعی علیه دعوی خود را مطابق شرعی باثبات رساند بعد از عجز مدعی علیه از دفع و جرح و بعد از تز کیه شرعی قاضی
- ۱۰۰ - که دمدعی دعوی بل شخص ایکلی وی نو لازمه ده چه قاضی هفه و لو لی او مدعی هفه موقع په موقع تصدیق کری بیاهم له پاس مادی سر ه سم له اشاره خجنه دی صرف نظر ونشی —
- ۱۰۶ - په منقول کبی د دعوی له صحبت او په غیر منقول کبی د دعوی له صحبت او ذذوالیدی دشوهود واود تعرض په دفع کبی پخپله دمدعی ددعوی له صحبت او ذذوالیدی له شاهدانو خجنه و روسته دی له مدعی علیه خجنه په بسته و شی چه د مدعی په ذکر شوی دعوی کبی خه و ائی ؟ **قبصره** : د تعرض ددفع په دعوی کبی دی مدعی علیه ته وو یل شی چه خپل حجت او بر هان حاضر کری او بادی مدعی بد منحصر نشی .
- ۱۰۷ - قاضی دی نه په بز دی چه مدعی علیه دمدعی دادعا په موقع کبی او یا مدعی ذخواب و یا لوبه موقع کبی په مدعی علیه مداخله کری بلکه مجلس دی په یو عالم سیکون او ارامی او طمامیت او وقاره سرداداره شی
- ۱۰۸ - که مدعی علیه په ذخواب کبی اقرار و کری نو شر عا دده له اقرار سر ه سم پرده باندی حکم صادر بینی او **انکار** و کری نو له مدعی خجنه له دعوی سره سم شاهدان غوبنیل کری . او که مدعی علیه نه انکار و کری او نه اقرار بلکه سکوت و کری نودا سکوت کتمتی انکار بلکه کری .
- ۱۰۹ - که مدعی دمدعی علیه له انکار نه ور وسته خپله دعوی له شر عی سر ه سم په اثبات ورسوی نو له دفع او جرح نه مدعی علیه له عجز نه ور وسته او له شرعی تز کیمی نه ور وسته قاضی خپل

- حکیم خود را صادر میکند . (تذکیره شهود طبق تعلیماً تنامه تذکیره اجرا میشود .) **تبصره :** مفاد دفع از بین بردن دعوی است و جرح شهود را از بین میبرد .
- ۱۶۰ - اگر شهود شهادت خود را از یاد گفته نتوانند و یا گفتن حد و درجه نسبت به کثیر ت آن دشوار باشد مینتوانند شهادت خود را گفتباً تقدیم کنند و شهادت خود را از روی نوشته بحضور محکمه قرائت نمایند و موقع اشاره را از دست ندهند .
- ۱۶۱ - اگر مدعی نتواند ادعای خود را ثابت کند و گوید که شهود ندارم و حلف مدعی علیه را مطالبه کند قاضی میتواند بنا بر طلب مدعی بمدعی علیه قسم را متوجه نماید .
- ۱۶۲ - اگر مدعی علیه آماماً سوگند باشد شرعاً حلف مینماید والا نکول از قسم خواهد نمود .
- ۱۶۳ - در صورت حلف بمدعی علیه قاضی حکم بترك خصوصت فعلی مینماید و در صورت تکرار از عرضه قسم بر مدعی علیه اگر مدعی علیه نکول کند آنرا اقرار مدعی همیشه دانسته حکم بالزلام بمدعی علیه صادر نماید .
- تبصره :** در موضوع نکول از قسم دعوی قصاص از مادهٔ فرق مستثنی است .
- ۱۶۴ - چنانکه مدعی در ادعای شرعاً خود آزاد است بمدعی علیه نیز در موقع جواب خود بهرگونه مدافعت شرعاً و اصولی خود دعوی بمدعی را دفع کرده، مینتواند .
- صادروی (دشاهدانو تذکیره د تذکیره ل تعلیماً تنامی سره سمه اجراء کیزی) . **تبصره :** ددفع مفاد دفع دعوی له منجه و پول دی او جرح شاهدان له منجه باشی ۱۶۰ - که شاهدان خپل شهادت له یاده ونشی ویلای او بیانی د خلورو حدودو بیان نول دهنود زیا توالي په نسبت سخت وی کولای شی چه خپل شهادت دکاغذ له مخی دمحکمی په حضور ولولی اوداشاری موقع دی له لاسه نه ورکوی ه ۱۶۱ - که مدعی ونشی کولای چه خپله ادعا ثابتنه کری او وو ائی چه شاهدان نه لرم اود مدعي علیه سوگند و غواپری قاضی کولای شی چه دمدعي دغوبستنی له مخی مدعي علیه ته قسم متوجه کرپی .
- ۱۶۲ - که مدعی علیه سوگند ته خان جوړ کرپی وی شرعاً سوگند کوی او کنه له سوگند خخه به نکول و کرپی .
- ۱۶۳ - بمدعی علیه دسوگند په صورت کښی قاضی د فعلی جګړی به ترك حکم کوی او که په بمدعی علیه د قسم متوجه کولو د تکرار په صورت کښی بمدعی علیه نکول و کرپی نوهنه د بمدعی علیه اقرار بولی او بمدعی علیه په الرام حکم صادر وی . **تبصره :** لکه قسم خخه د نکول په موضوع کښی د قصاص دعوی له پاس مادی خخه مستثنی ده .
- ۱۶۴ - لکه خرنگه چه بمدعی په خپله شرعی ادعا کښی آزاد ری مد علیه هم خپل خواب په موقع کښی په هردوں خپلو شرعاً او اصولی مدافعتو کښی بمدعی ددعوی دفع کولای شی .

۱۶۵ : دفع دعوی و زیاده از آن صحبت دارد چنانکه بحضور قاضی اول (ابتداً نیه) مسموع شده میتواند بحضور قاضی دوم (مرافعه) نیز قابل سمع است.

تبصره : اشخاصی که به حیله و تز ویر شهرتی داشته باشند از ماده فوق مستثنی‌اند.

۱۶۶ : مراتب آتی از استماع دفع مستثنی است.

۱ - حاکمه مدعا علیه بگوید که دفع دارم و طریق دفع خود را بیان نکند.

۲ - دفع خود را بیان کند و لی بگوید که شهود دفع من در شهر حضور ندارند.

۳ - دفع فاسده نیز قابل سمع نیز بیان کند.

۱۶۷ : اگر مدعی علیه چنان دفاع نماید که شرع یا عقل یا ظاهر الحال این و نه منی تکذیب او را کند قاضی میتواند که آن دفع را نشنید.

۱۶۸ : قاضی میتواند دعا وی را که میفهمد که حقیقت نداشد و بر عدم حقیقت آن دلایل شرعاً داشته باشدنشود.

۱۶۹ : اگر مدعی علیه بگوید که مدعی به در دست من امانت یا عاریت فلان شخص غائب است که به من اجاره داده یا بدست من بطور رهن است یا از وغصب نموده ام و بر آن اقامه شود کرد و شهود نیز در شهادت خود شخص غائب را باسم و نسب معروفی کند دفع مذکور قابل سمع است.

۱۷۰ : دعوا اید فح مانند دیگر دعا وی بشارایط شرعاً ضرورت دارد.

۱۶۵ - ددعوی ددفع اوله هنی نه زیبات صحبت لری لکه خرنگه چه دلمپری قاضی (ابتداً نیه) بحضور آوریدل کیدایشی ددوهم قاضی (مرافعه) بحضورهم داورید و پرسید.

تبصره : هنچه کسان چه په حیله و تزویر کنی کو م شهرت لری له پاس ما دی خنجه مستثنی دی.

۱۶۶ - لاندنی هر اتب ددفع له اورید و خنجه مستثنی دی.

۱ - په دی حال کنی چه مدعی عایه و ائم چه دفع لرم او دخبلی دفع طریقه بیان نه کری.

۲ - خپله دفع بیان کری مگر و و ائم چه خما ددفع شوود په بشار کنی حاضر ندی.

۳ - فاسده دفع چه داورید و وہ نه وی بیان کری.

۱۶۷ - که مدعی علیه داسی دفع و کری چه شرع یا عقل یا ظاهر الحال این و نه منی قاضی کولای شی چه هنچه دفع وانه وری

۱۶۸ - قاضی کولای شی هنچه دعوی چه پوهیزی چه حقیقت ندلری اودهنه پر نه حقیقت باندی شرعی دلائل ولری وانه آوری.

۱۶۹ - که مدعی علیه و وابی چه مدعی به خما په لاس کنی دفلانی غائب شخص امانت

یاعاریت دی چه، ماته این اجراه را کری یاخاما په لاس کنی دگر وی په دو ل دی یامن لاه هنچه غصب کنی ده ا و پرهنگه بازدی شاهد این تبر کری ا و شاهدان هم په خپل شها دت کنی غائب شخص په نوم او نسب معرفی کری دادفع آورید و په ده.

۱۷۰ - ددفع دعوی لکه دفورو دعو و په هان شرعی شرایطو تهدضرورت لری.

۱۷۱ - دفع دعوی از جانب غیر مدعی علیه
قابل سمع نبست.

تبصره ۱: اگر بکنفر از ورثه مدعا
علیه باشد و وارث دیگر دعوای مدعی
رادفع کند مجاز است این وارث غیر
مدعی علیه یا شخص ثالث شناخته نمیشود.

۱۷۲ - دفع دعوا از جانب مدعا علیه
تعد بل شهود مدعی گفته نمیشود.

۱۷۳ - دفع دعوا قبل از حکم و بعد از
حکم و قبل از شهادت و بعد از شهادت
سمموع شده میتواند.

۱۷۴ - اگر مدعی علیه بگوید که مدعی به
را از شخص غائب خریده است و یا
شخص غائب آن را ببری هبته نموده
است یا مدعی بر مدعی علیه ادعای
غصب باسر قه کند و مدعی علیه بگوید
که آنرا طور امانت یا عاریت گرفته
است دعوا مدعی دفع شده نمینم اند
۱۷۵ - اگر مدعی علیه بصورت صحیح
دفع کند قاضی بغرض اقامه شهود
باندازه لازمه مولات داده میتواند.

تناقض :

۱۷۶ - تناقض آن دو کلام است که یکی
تفقیض دیگری باشد و از مدعی یا مدعی
علیه در مجلس قضا بهحضور قاضی
ظاهر شود و آن مانع صحت قضا است.
۱۷۷ - چنانکه تناقضها نع صحت دعوا
برای خود شخص است برای دیگر نیز
در آن موضوع و کالایا ووصایتاً دعوا
کرده نمیتواند.

۱۷۸ - چنانکه یک حق از (دو) نفر
متلاعقاً گرفته نمیشود یک حق از یک
جهت بادو نفر متلاعقاً دعوا شده نمیتواند.

۱۷۹ - چنانکه تناقض از یک متکلم
مانع دعوا است از دو نفر متکلم که

۱۷۱ - ددعوی دفع دغیر مدعی علیه له خوا
داورید و پنهان شد.

تبصره ۲: که یوتون له ورثه ئخخنه مدعی
علیه وی اوبل ورثه د مدعی دفع و کری
مجازدی داوری غیر مدعی یا درین شخص
نه بلکه کیزی.

۱۷۲ - مدعی علیه له خوا ددعوی دفع دمدعی
دشوهید و تعدیله نه بلکه کیزی.

۱۷۳ - ددعوی دفع پخوا له حکمه یا اوروستله
حکمه او پخواله شهادت اور وستله شهادت
اور یدل کیدای شی.

۱۷۴ - که مدعی علیه ووائی چه مدعی بهئی له
غائب شخص خخنه پیرو دلی دی او یا غائب
شخص ده ته وربنای دی یامدعی پرمدعی
علیه بازی دغصب یا غلا دعوا و کری
او مدعی علیه ووائی چه به امانت یاعندریت چه و لئن
اخیستی دی دمدعی ددعوی دفع کیدای نشی.

۱۷۵ - که مدعی علیه په صحیح صورت دفع
وکری نوقاضی دشا هدانو تیرلو په غرض
په لازمه اند زه مهلت ور کولای شی.

تناقض :

۱۷۶ - تناقض ئی دو ه خبری دی چه یوه ئی
دبلي نقیضه وی او له مدعی یامدعی علیه
خخنه د قضایا په مجلس کسی دقضایا په حضور
ظاهره شی او هنده ددعوی دصحتمانع ده.

۱۷۷ - لکه خرنگه چه تناقض پخپله دشخص
دباره ددعوی صحت مانع دی دبل دپاره
هم په هغى موضوع کسی و کالا ا او وصایتاً
دعوی کولای نشی -

۱۷۸ - لکه خرنگه چه یو حق له (دوو) تنو خخنه
متلاعقاً، نه اخیستی کیزی - یو حق له یوه
جهته له دو و تنو سره دعوا کیدای نشی.

۱۷۹ - لکه خرنگه چه تناقض له یو متکلم
خخنه ددعوی مانع دی له دو و تنو مقلمانو

حکماً یک متکلم گفته شوند نیز مانع دعوا میباشد ماتند وارث و مورث و کیل و موکل ، وصی و موصی .

۱۸۰ - هر چیزی که مانع دعوا مورث شده بتواند مانع دعوا وارث است .

۱۸۱ - تناقض در محل خفا عفو است .

تبصره : مد یون دین خود را بد این میز ساند پس از آن رسید شرعی و اصولی آنرا می یابد اینگونه تناقض عفو است .

۱۸۲ - اگر شخصی بر ذمہ دیگری دعوا دین کند و مدعی علیه بگوید بر ذمہ من چیزی ندارد چون مدعی اقامه شهود کند مدعی علیه جواباً از ابراء و یا رسا نیدن آن اظهار نما ید قول دوم مدعی علیه تناقض نیست .

۱۸۳ - اگر شخصی بر علیه دیگری دعوا قتل قصاصی نماید ، مدعی علیه جوا باً انکار کند اگر مدعی اقامه شهود مینما ید و مدعی علیه پس از دعوا عفو یا ابراء مینماید تناقض گفته نمیشود .

۱۸۴ - اگر شخصی بمال کسی اقرار کند و حاکم (قاضی) به تسلیم آن برای مدعی علیه امر بدهد پس از آن مدعی علیه مذکور اظهار کند که مال مذکور را از نزدش خریداری نموده ام قول دوم چون تناقض است قال سمع نیست .

(محکم سه گانه) :

۱۸۵ - افغانستان نظر باصول اسلامی که قضاً قابلیت تخصیص و تقید و تجزیه را بمحل ، زمانه ، حادثه و موضوع دارد سه مرجع را برای حل و فصل دعاوی حقوقی و جزائی تشکیل داده است محکمه ابتدائیه ، محکمه مرافقه - رسالت قمیز

شخه چه حکماً یوم تکلم و بللشی همد ددعوی مانع دی . لکه وارث او مورث ، و کیل او موکل ، وصی او موصی -

۱۸۰ - هر هنگه شی چه دمورث ددعوی مانع کیدای شی د وارث ددعوی مانع دی .

۱۸۱ - تناقض دخفا په محل کسبی عفو ده -

تبصره : پوروپی خپلپور - پوروالله رسوی و روسته له هننه شرعی او اصولی رسیدگی په لاس را و پری دا داول تناقض عفو دی .

۱۸۲ - که کوم شخص دبل پر ذمہ دپور ددعوی و کپری او مدعی علیه و وائی چه حکماً پر ذمہ کومشی نه لری خرنگه چه مدعی شاهدان اقامه کپری مدعی علیه خواباً له ابراء او بیا دهنله له رسید لو خشنه اظهار و کپری دمدعی علیه دوم قول تناقض نه دی .

۱۸۳ - که کوم شخص پربل باندی دقاصی قتل دعوا و کپری او مدعی علیه خواباً انکار و کپری که مدعی شاهدان تین وی او مدعی علیه و روسته له دعوا عفویاً برا کوی تناقض نه بلل کیزی .

۱۸۴ - که کوم شخص دبل چاپه مال اقرار و کپری او حاکم (قاضی) دهند په تسلیم مدعی علیه امر بدهد کپری و روسته له هنده دامدعی علیه اظهار و کپری چه دامال می ورخنه پیرو دلی دی دوهم قول خرنگه تناقض دی دا ورید و پر نه دی .

(دری واره محکمی)

۱۸۵ - افغانستان نظر اسلامی اصول ته چه قضاً د تخصیص او تقید او تجزیه قابلیت په محل - زمانه - حادثه او موضوع پوری لری د حقوقی او جزاً ای دعوو دحل او فصل دباره گی دری مرجع تشکیل کپری دی ابتدائیه محکمه - مرافعه محکمه د تمیز ریا است .

اول : - محکمه ابتدائیه :

- ۱۸۶ - محکمه ابتدائیه دعا وی حقوقی و جزائی را کم باشد یا زیاد بحضور خود فیصله کرده میتواند.
- ۱۸۷ - محکمه ابتدائیه چنانکه فقرات حقوقی را حسب مقررات و طبق اصولنامه اداری محاکم و اصول استماع دعاوی حل و فصل مینما بد فقرات جزائی را نیز حسب مقررات شرعی و اصولی فیصله مینماید.
- ۱۸۸ - محکمه ابتدائیه بر حسب مقررات صلاحیت تعیین جزائی تعزیری حق العبدی و حق الله را دارد.
- ۱۸۹ - دعاوی حقوقی از مقامات صلاحیت دار یا بطبق ادعانامه بحضور محکمه ابتدائیه تقدیم میگردد.
- ۱۹۰ - فقرات جزائی البته بعد از تکمیل تحقیقات و نظریه هیئت مستنتطین با مدعی و مجرم به محکمه ابتدائیه سپرده میشود
- ۱۹۱ - محکمه ابتدائیه فقرات حقوقی یا جزائی را بدون مدعی و مدعی علیه پذیر فته نمیتواند.
- ۱۹۲ - اگر مدعی دعوا را بی عنصر شرعی ترک کند محکمه ابتدائیه آنرا ترک خصوصت میداند.
- ۱۹۳ - اگر در فقرات حقوقی بسوان از اشخاص یا موسسات دولتی ضرورت داشته باشد ذریعه من جعش پرسیده میتواند.
- ۱۹۴ - محکمه ابتدائیه اگر تحقیقات فقرات جزائی را ناقص مشاهده کند و یا تخلفاتی در آن محسوس ننماید بغرض تکمیل مسترد کرده میتواند.
- ۱۹۵ - محکمه ابتدائیه در فقرات حقوقی و جزائی اگر بکدام اشخاص ضرورت داشته باشد ذریعه من جعش مربوط آنها را خواسته میتواند

اول : - ابتدائیه محکمه :

- ۱۸۶ - ابتدائیه محکمه حقوقی او جز ائی دعوی که لزی وی یازیاتی په خپل حضور فیصله کولایشی.
- ۱۸۷ - ابتدائیه محکمه لکه خرنگه چه حقوقی فقری له مقرر اتو سره او ده محاکمداداری اصولنامی او ددعوو د او رسید وله ا صول سره سمی حل او فصل کوی جزائی فقری هم لمشرعي او اصولی مقرر اتو سره سمی فیصله کوی.
- ۱۸۸ - ابتدائیه محکمه له مقرر اتو سره سه حق العبدی او حق الله او تعزیری جز اؤ ده اکلو واک لری.
- ۱۸۹ - حقوقی دعوی له صلاحیت لرونکو مقاماتو یالهادعا نامی سره سمی دابتدائی محکمی حضور ته وراندی کیپتی.
- ۱۹۰ - جزائی فقری البته وروسته دتحقیقا تو له تکمیل او ده متنطبقینو دهیئت له نظریه له مدعی او مجرم سره بوخای ابتدائیه محکمی ته سپارل کبزی.
- ۱۹۱ - ابتدائیه محکمه حقوقی او جزائی فقری بی له مدعی او مدعی علیه قبلو لای دشی.
- ۱۹۲ - که مدعی بی اه شر عی عندره دعوی پرینزدی ابتدائیه محکمه همه دخوخت پرینزودل بولی.
- ۱۹۳ - که په حقوقی فقرو کبني له اشخاصو یادولتی موسسو خجھ پوشتنی ته ضررت ولری دهنو دمر جمع په ذریعه ائی پوشتنلایشی.
- ۱۹۴ - که ابتدائی محکمه دجز ائی فقرو تحقیقات ناقص و وینی یا په هفو کبني لاس و هنه ووینی د تکمیل په غرض ئی مسترد ولایشی.
- ۱۹۵ - ابتدائیه محکمه په حقوقی او جزائی فقرو کبني که کومو کسانو تضرورت ولری دمر بوطی مر جمع په ذریعه هفوی را غوبنلایشی.

دوم محاکمه مراجعت:

۱۹۶ - استیناف آن شکایت یا اس ثه است که از خلاف رفتاری یک محاکمه حاکمه یک محاکمه با لاتر (محاکمه مراجعت) تقدیم میگردد.

۱۹۷ - شکایت مذکور د و قسم ا است:
۱ - شکایت عادی
۲ - شکایت غیر عادی.

در شکایت عادی حکم محاکمه خلاف اصول و قانون شرع و نمود میگردد.

در شکایت غیر عادی تنها شکایت محکوم عليه از مخالفت اصول و شرع در نظر گرفته نمیشود بلکه اسباب دیگری در نظر گرفته خواهد شد.

تبصره: اسباب دیگری مانند رشوت خوری و فسق و فجور و غیره است که به فیصله ارتبا طی نداشته باشد.

۱۹۸ - شروط اساسی استیناف :

۱ - داخل میعاد استماع قانونی مراجعت باشد.

۲ - فیصله ابتدائیه دار ای صفت حکم باشد،

۳ - محکوم عليه صریحأ یادلا لذا به فیصله ابتدائیه رضایت خود را ظاهر نکرده باشد.

۴ - محاکمه مراجعت صلاحیت استیناف آنرا داشته باشد.

۵ - متدا عینو دی دخا نسگری سند په موجب او دطر فینو په ترا ضی دخپلی مراجعت استحقاق نه وی ساقط کپری.

۶ - جانبین قرار سند جداگانه به حکمیت قاطع شخص حکم رضایت نداده باشد.

دو هم مرافعه محاکمه:

۱۹۶ - استیناف هفه شکایت یا استیناف ده چه دیوی حا کمی محکمی لـ خلاف رفتاری نه بیوی لوهی محکمی (مرا فعی) ته و پاندی کپری.

۱۹۷ - داشکایت په د وه قسمه دی :
۱ - عادی شکایت
۲ - غیر عادی شکایت په ده شکایت کمی د محکمی حکم دشرع له اصول او قانون خخه خلاف معلوم پهی.

په غیر عادی شکایت کمی یو اخی دمحکوم عليه شکایت له اصول او شرع نه له مخالفت خخه په نظر کمی نه نیول کپری بلکه نو ر اسما بو نه بد په نظر کمی نیول شي.

تبصره: نور اسما بو نه لـ که رشوت خورل او فسق او فجور او نوردی چه پر فیصله پوری کومه اوه و نه لری.

۱۹۸ - داستیناف اساسی شروط :

۱ - دم رافعی دقانونی او رهندی په میعاد کمی دی داخل وی.

۲ - دابتدا ائیی فیصله دی د حکم صفت ولری.

۳ - محکوم عليه دی دابتدا ائیی پر فیصله باندی صریحأ یادلا لتا خپل رضا ئیت نه وی سکاره کپری.

۴ - دم رافعی محاکمه دی دهنی داستیناف صلاحیت ولری

۵ - متدا عینو دی دخا نسگری سند په موجب او دطر فینو په ترا ضی دخپلی مراجعت استحقاق نه وی ساقط کپری.

۶ - دوا رو خواؤ دخا نسگری سند له قراره دحکم شخص په قاطع حکمیت رضایت نه وی ور کپری.

- ۷ - لازم است که استیناف از جانب مدعی یا مدعی علیه و یا قایم مقام آنها شود و آن عبارت است از خودشان و یا ورثه او و صیاه و کلای شان .
- ۸ - حکم محکمه ابتدائیه اجرانشده باشد .
- ۹۹ - چون مرافقه طلبی بدون تقدیم عرض حال صورت گرفته نمیتواند و آنهم لازم است که در میعاد قانونی باشد پس تا ریخت تقدیم آن بیشتر اهمیت دارد و در آن مراتب آتی در نظر گرفته خواهد شد .
- ۱ - استیناف بدون عرض شخصی که حق استیناف دارد معتبر نیست .
- ۲ - لازم است که عرض حال یا ورقه استیناف اصولاً بمحکمه مرافقه تقدیم گردد .
- ۳ - لازم است که عرض حال مرافقه خواهی در مرافقه بصورت رسمی باشد یعنی در دفتر مرافقه قید و نمره دفتر محکمه را گرفته باشد .
- ۲۰۰ - لازم است که در ورقه استیناف علاوه بر تعریفه مرافقه خواه و جانب مقابل او صورت حکم و نام محکمه و تاریخیکه حکم بر افاده خواه ابلاغ شده و کم و کیف به مدعی توضیح شود .
- ۲۰۱ - لازم است که مرافقه خواه سبب استیناف و شکایت را واضح بسازد .
- ۲۰۲ - لازم است که مرافقه خواه بعد از تقدیم ورقه استیناف - ورقه اعتراضات مفصل خود را بادلائل و اسناد خود در ظرف (ده روز) تقدیم محکمه مرافقه نماید تا بعد از تصدیق و قبول محکمه بر وزیر معین جانب مقابل آن جلب گردد .
- ۷ - لازم ده چه استیناف دارد عی یامدعی علیه یا دفعه غوبتنه بی دعرض وشی او عبارت پخیله له دوى او یاد دوى له ورثی . وصیانو او و کیلانو خهدی .
- ۸ - دا بتدائیه محکمی حکم نه وی اجرآشوی .
- ۹۹ - خرنگه چه مرافقه غوبتنه بی دعرض حال له ورلاندی کولو کیدای نشی او هغه هم لازم دی چه په قا نونی میعاد کښی وی نودهنه د ورلاندی کید و نیوهه هیز اهمیت لری او په هغه کښی دالاندی مراتب په نظر کښی و نیولی شی .
- ۱ - استیناف بسی دهنده شخص له عرض نه چه داستیناف حق لری معتبر ندی .
- ۲ - لازم دی چه عرض حال یا داستیناف ورقه اصولاً مهر افعی محکمی ته وها ندی شی .
- ۳ - لازم دی چه عرض حال د مرافقه غوبتنه په مرافقه کښی په رسمي صورت وی یعنی دمرافعی په دفتر کښی قیداً و دمحکمی دفتر لمبر گئی اخیستی وی ۲۰۰ - لازم دی چه داستیناف په پا نه کښی بر سیره دمرافعه غوبتنه نسکی او دعده دمقابله جانب په تعریفه ، د حکم صورت اود محکمی نوم ا و هغه نیوهه چه حکم په مرافقه غوبتنه کی ابلغ شوی او دمدعی په کم او کیف توضیح شی .
- ۲۰۱ - لازم دی چه مرافقه غوبتنه داستیناف سبب او شکایت واضح کړي .
- ۲۰۲ - لازم دی چه مرافقه غوبتنه داستیناف دپانی له ورلاندی کولو نه رروسه دخپلوا مفصلو اعتراضاتو پاڼه سره له خپلوا دلائلو او اسنادو دلسوزرخو په موده کښی مرافقی محکمی ته ورلاندی کړي تر خو دمحکمی له تصدیق او قبول نه رروسه مقابله جانب ئی په تا کلی ورخ و غوبت شی .

- ۲۰۳ - که) مرافعه غوبستنکی د اپا س مواد په اداری اصولنامه کښی رعايت نکړي او د مرافقی د دعوو او ریدو موده تیره شی دشکایت حق نلری از فیصله قطعیت موهي
- ۲۰۴ - که پا س مواد رعايت کړي مګر وروسته له هنډه د اوریدو د مودې په اندازه بې د قضی له شرعی او اصولی عذر ده حاضر نگردد فیصله قطعیت هو می او په آینده کښی دشکایت حق نلری .
- ۲۰۵ - د مرافقی غوبستنی د پانۍ له وړاندی کیدونه وروسته پخچله مرافعه غوبستنکی او مقابل طرف ئی باید به تما کلی ورڅ په محکمه کښی حاضری او که هریو له دوی نه ددی په خلاف رفتار و کړي مرافعه محکمه د مقابل جانب د درخواست په موجب کولای شی چه خپل نظر یه خر ګنډه کړي او د عددی محکم داداری اصولنامه له (۱۲۳) مادی سره سه ور سره رفتار کېږي .
- ۲۰۶ - لازم دی چه مرفوعه حکم په شرعی حادثه او صحیحه خصوصت کښی صادرشی او که نه دا حکم شرعی حکم نه بلکه افغانه بلبله کېږي او د دوهم قاضی (د مرافقی قاضی) په لاس لیک کښی چه دلمپري قاضی حکم لاس لیک کړي هم د شرعی دعوی مذاکری ته ضرورت لري او هنډه دعوی او خصوصت د مذهب د علماء په نز د حادثه بلله کېږي .
- تبصره ۵ :** د نورو قاضیا نو قضیي که مرافعی ته د سیزی د صحیحه دعوی د وجود په صورت او دهني جریان په شرعی دول دهني په اجراء حکم کېږي او هنډی ته د مذهب په اصطلاح شرعی تنفيذ وائی او که نه که یواخني د امری
- ۲۰۳ اگر مرافعه خواه مواد فوق و اصولنامه اداری را رعایت نکند و مدت استماع دعاوی مرافقه منقضی شود حق شکایت ندارد فیصله قطعیت می یابد .
- ۲۰۴ - اگر مواد فوق را رعایت کند ولی بعد از آن باندازه مدت استماع بغرض فیصله بدون عذر شرعی و اصولی قضیه حاضر نگردد فیصله قطعیت می یابد و آینده حق شکایت ندارد .
- ۲۰۵ - بعد از تقدیم ورقه مرافعه خواهی هر یک از مرافعه خواه جانب مقابله بشروز متعیه به محکمه هر فعال حاضر باشند و اگر یکی از آنها برخلاف مذکور رفتار ننمودند محکمه مرافعه بموجب درخواست جانب مقابل میتواند نظریه خود را ابراز دارد و مطابق ماده (۱۲۳) اصولنامه اداری محاکم عدلی هم رایش رفتار میشود .
- ۲۰۶ - لازم است که حکم مرفوعه در حادثه شرعی و خصوصت صحیحه صاف در شود والا حکم مذکور حکم شرعی شمرده نمیشود بلکه افغانانه نامیده میشود و در اماماً قاضی ثانی (قاضی مرافعه) که حکم قاضی اول را اماماً مینماید نیز به مذکوره دعوی شرعی ضرورت دارد و آن دعوی و خصوصت نزد علمای مذهب حادثه نامیده میشود .

چگونگی حکم قاضی اول در نظر بوده و طور تسلیم اجرا آت شده باشد آنرا اتصال قضائی میخوانند.

۲۰۷ - اگر محکمه مراجعه قبل از وقت اجرای صلاحیت خود (قبل از حکم ابتدائی) در کدام موضوعی اقدامات و تثبت نماید نزد تمیز اعتباری ندارد بلکه قبل نقص است.

۲۰۸ - چنانکه محکمه ابتدائیه آن چیز را قید میکند که مدعی در دعوی خود آورده محکمه مراجعه نیز همان ادعادرها فیصله خواهد کرد که مدعی در دعوی خود ذکر کرده و آنرا ادعا نموده است.

۲۰۹ - اگر مدعی یامدعی علیه در ابتدائیه طور ادعا یامداده چیزی مجمل یامطلق گفته باشد در مراجعه میتوانند آنرا شرعاً تفصیل یا تقدیم بدهند محکم مراجعه آنرا خارج موضوع نمیدانند.

۲۱۰ - کسیکه دعوی او در محکمه ابتدائیه ذریعه خود او با کیل-ولی، وصی، قیم او فیصله شده میتواند حق استیناف او نیز ذریعه اشخاص فوق قابل سمع است.

۲۱۱ - اگر محکوم علیه یاممحکوم ادر مصارف یامحکوم په مصارف و کتبی مصالحه کوی بدین باشد و محکوم علیه در تاذیه آن از محکوم لذ مولتی خواسته باشد یارا ساً از مصارف میشکمه شکایت یافته نموده باشد و از اصل موضوع مراجعه نخواهد صفت باشند بحقکم محکمه ابتدائیه قطاعت است.

۲۱۲ - لازم است (مرا فعه خواه) احتملت حقوقی داشته باشد از آن و طفل - مجموع -

قاضی دحکم دختر نگوالي محتویات په نظر کتبی وی او دتسلیم په قول اجرا آت شوی وی هنره قضائی اتصال بولی.

۲۰۷ - که مراجعه محکمه دخبل صلاحیت دا جراء له وختنه پخوا (ابتدائیه حکم نه پخوا) په کومه موضوع کتبی اقدامات او تثبت و که ای د تمیز په نزد اعتبار نلری بلکه د مانید و برداشت.

۲۰۸ - لکه خر نگه چه ابتدائیه محکمه هنره شی قیدی چه مد عی پخبله دعوی کتبی را وری دی مراجعته محکمه به هم هماغه ادعا فیصله کری چه مد عی په خبله دعوی گسنسی ذکر کری ده اودهنی ادعائی کری ده.

۲۰۹ - که مدعی یا مدعی علیه په ابتدائیه کتبی دادعا یامداده فی په قول کوم شی مجمل یامطلق ویلی وی په مراجعته کتبی کو لای شی چه هنری ته شرعاً تفصیل یا تقدیم ورکری دمرا فعی محکمه هنری له موضوع خجھه دباندی نه بولی.

۲۱۰ - هنره خوک چه دده دعوی په ابتدائیه محکمه کتبی پخبله دده یا دده دو کیل یا ولی، وصی، قیم په ذریعه فیصله که دای شی نو دده داستیناف حق هم دپاس اشخاصو په ذریعه داورید و ور دی.

۲۱۱ - که محکوم علیه او محکوم اندمه محکمه په مهنسیل په مصارف و کتبی مصالحه کوی یاممحکوم په دین وی او محکوم علیه دخبله په ورکری کتبی له محکوم له خشنه مهنت غریستی وی یاعنی مخامنخ دمحکمه له مصارف و خجھه شکایت کری وی اوله اصلی موضوع خجھه مراجعت و نه غواصی ضمناً دا بتدائیه محکمه په حکم قناعت دی.

۲۱۲ - لازم دی چه (مرا فعه خواه) احتملت حقوقی داشته باشد از آن و طفل - مجموع - حقوقی اهایت ولری له دی کبهه کچھی.

معتوه امثال آن از حق استیناف استفاده کرده نمیتواند .

۲۱۳ - رضایت صریح یا ضمنی صیری و مجنون معتوه یا ولی وصی، وکیل، قیامشان اعتبار نداردو کیلیکه از طرف موکل خودصلاحیت قناعت داشته باشد از ماده فو ق مستثنی است .

۲۱۴ - اگر وقت استیناف یکی از مختصات مین آنرا قابل استیناف ندانند لازم است که محکمه مرافعه اول داشتن و نداشتن حق استیناف آنرا تثبیت کند بعد از آن صولا در اصل موضوع دا خل اقد امات شود و لا تمیز میتواند نظر بعد مرعایت اصول حکم هذکور را نقض نماید .

۲۱۵ - ۱- گرچه صلاحیت استماع دعا و دی در محکمه مرافعه از حیث قیمت مد عی به محدود شده است دعاوی ذیل ازان مستثنی و قابل استیناف است -

۱ - حق ابر و بادعوی حداث آن ،
۲ - دعوی مسدود نمودن دروازه و کلکین
۳ - دعوی قسمت اموال مشتر که ،
۴ - حق شفعه - خواه بصورت اثبات شفع و خواه بر ترک وا متناع از دعوی شفعه از دعوی فیصله شده باشد .

۵ - دعوی ارتفاع تغیر عرضی و درخواست دفع و ضرر از آن .

۶ - دعوی دفع ضرر مبنی ، تا وه طرف حاویلی شخص دیگری
۷ - حضر جزو یچه سید بسیار نهضت مشتر که ،
۸ - حضر قنات که بموجب آن ضرر قنات دیگری ادعا شده باشد .

لیونی -- معنوه او ددوبی به شارداد استیناف له حق خنجه استیناف کولای نشی .

۲۱۳ - دصیر - لیونی - معتوه یا ددوبی دولی - وصی وکیل قیم صریح یا ضمنی رضایت اعتبار نلری او هنگه خوکچه دخپل موکل دفاعت وال ولری له پاس مادی نه مستثنی دی .

۲۱۴ - که د استیناف په وخت کښی یو له مختصات مینو خنجه هنده استیناف ورونه بولی نو لازم دی چه مرافعه محکمه لمپری دهنده داستیناف دحق لرل او نه لرل تثبیت کړی او وروسته له هنده په اصله موضوع کښی په افدا ماو کښی داخل شی او که نه تمیز کولای شی چه نظر داصول نه رعایت ته داحکم مات کړي .

۲۱۵ - که خه هم دد عوو داورید لوصلاحیت په مرافعه محکمه کښی دمد عی به د قیمت له حبشه محدود شوی دی دالاندی دعوی له هنگو خنجه مستثنی او د استیناف و پوری -
۱ - دابرو حق یاده هنده دجوپ و لود عوی -
۲ - ددر و ازی او کېر کیوبد بند ولو د عوی -
۳ - دشر یکو مالونو د قسمت د عوی .
۴ - دشفیع حق که د شفع د اثبات او که د شفع له دعوی خنجه د امتناع او ترک په صورت وی له دعوی نه فیصله شوی وی .

۵ - د ګاو نهی دودانی د لوړ والی دعوی او د دفعه دضر رو د دفع غوښمه -

۶ - دبل شخص د حاویلی خواه د مبر ز او ناوابی دضر رد فع دعوی -

۷ - ل مشتر کی بیالی خنجه د نوی لبنتی خیرو ل -

۸ - د داسی کاریز و ویسیل چه د هنگه په هموجب دبل کاریز د شر ا دعا شری دی

تبصره :

قصاص ، حبس دو ام ، اعدام ، طبق ما ده (۲) اصول نامه اداری محاکم عدالی و دعوی صغار یکه مدعی مدعی یا مد عی علیه واقع شده باشند و به ضرر صغار انجام یافته باشد مطا بقضمیمه اصول استماع دعا وی به مرافعه و تمیز تقدیم شد نی است

۹ - حق شرب (حق آبه) .

۱۰ - حق مرور .

۱۱ - دعوی مرود زمان چون حق قانونی است قابل استیناف شناخته میشود .

۲۱۶ - ۱- اگر حکم محکمه ابتدائیه قابل استیناف نباشد محکمه مرافعه حق ندارد که دعوی محکوم لdra در موضوع جبران خسارت و ضرر تغطیل وغیره بشنود چنان دعاوی تابع اصل دعوی پود یکجا فیصله میشود

۲۱۷ - اگر محکوم علیهم چند نفر باشند و یکی از آنها مرافعه بخواهد در صورتیکه حکم مذکور قابل تفریق و تجزیه شناخته شود کسانیکه مرافعه نخواسته اند از استیناف شخصیکه مرافعه خواه است مستفید شده نمیتوانند .

۲۱۸ - اگر محکمه ابتدائیه به تقسیم حوالی پای عدم تقسیم آن حکم کند و حوالی مذکور بین سه نفر مشترک باشد اگر یکی از آن مرافعه طلب شود و حکم مذکور رفع شود گردد چون قابل تجزیه نیست دونفر دیگر نیز از آن استفاده کرده میتوانند .

۲۱۹ - اگر بذمت متوفی دیون مستغرقه مشتبه باشد یعنی مال متبروكه متجاوز از حقوق دائمی نباشد و یکی از داینان بنا بر

تبصره : قصاص -- دام حبس -- عدام دعدلی محکمو داداری اصولنا می له (۲) مادی سره سه اود هفو صغيرا بدعوي چه مدعی یا مد عی علیه واقع شوي وی او دصغير انو په ضرر پاي تهر سيدلوي داور یدينی داصول دضمیمه سره سه مرافعی او تمیز ته و راندی کيد و نکی دی .

۹ - دشر ب حق (حقا به)

۱۰ - دمر ور حق -

۱۱ - دز مان دمرور دعوی خر نگه چه قانونی حق دی داستیناف و پبلل کيزی .
۲۱۶ - که ابتدائیه محکمی حکم داستیناف ورنه وی مراجعته محکمه حق نلری چه محکوم له دعوی دخساری دجبران او تعطیل ضرر او نورو په موضوع کی واوری دا چول دعوی داصلی دعوی تابع دی یوئی که فیصله کېزی .

۲۱۷ - که محکوم علیهم خوتنه وی او یوله هغه خنجه مرافعه و غواړی په دی صورت چه دا حکم دتفريق او تجزیه و پوګډلی شي نو هغه کسان چه مرافعه ئی نده غوبښتی ده هغه شخص اه استینافه چه مرافعه ئی غوبښتی ده مستفید کېدای نشي .

۲۱۸ - که ابتدائیه محکمه د حوالی په دی پاده هنی په نه ویش باندی حکم و کړی او دا حوالی ددرې تنویه منځ کښی شریکه وی نو که یوتن له هنځخند مرافعه غواړی او دا حکم فسخ شی خر نگه چه دتفريق او په ندی نو دانو رو ده تنههم له هنځ خنجه استفاده کولای شي

۲۱۹ - که ده په ی پژمه مستقر قه مثبت پورونه وی یعنی متبروكه مال ئی دپورو الوله پورو نوزیات نه وی او یوتن له پوروا لاو

توثيق رهن دين خود را مقدم تر بداند و محکمه ابتدائيه بر له آن حکم کند و رئه در آن موضوع حق استيلاف ندارد واگر داینان دیگر مراجعت بخواهند حق استفاده دارند .

۲۲۰ ، اگر دعوی دین بر عليه کفیل شده و محکمه ابتدائيه به بر امت کفیل حکم نموده باشد اصل مدیون از آن استفاده نمیتواند .

تبصره : در صورت فوق اصل مد یون حق استيلاف ندارد برائت کفیل بر امت اصیل نیست و برائت اصیل برائت کفیل است .

۲۲۱ ، اگر کسی بر ذمه دونفر دعوی دین کند یکی حاضر شود و دیگر غائب باشد و مدعی بر علیه شخص حاضر دعوای خود را دائر کند و محکمه ابتدائيه بر علیه مدعی حکم و از دعوی مذکور امتناع کند مدعی بر شخص غائب حق استيلاف ندارد .

۲۲۲ ، شخصی که بعد از حکم محکمه ابتدائيه محکوم علیه واقع شده است و بر رضا و رغبت خود محکوم بدرآ به محکوم له پسپاراد حق استيلاف ندارد .

۲۲۳ ، چون حکم مراجعاً حکم آخرین محاکم است حکم آن قطعیت می یابد لازم است حکم مذکور بمرا جوه خصمین صادر گردد ،
تبصره : در واردی که شرعاً حکم غایبی صورت میگیرد از ماده فوق مستثنی است .

« ریاست تمیز »

۲۲۴ ، تمیز به سه شعبه اساسی تقسیم هشود -

نه د گروی د توثيق له مخی خپل پور و پراندی و بولی او ابتدائيه محکمه بر له دهنه حکم و کری و رئه په هنی موضوع کبني داستيلاف حق نلری . او که نور پور و لان مراجعت و غواصی د استفاده حق لری .

که په کفیل باندی دپور دعوی دشی او ابتدائيه محکمه دکفیل په برائت باندی حکم کری وی اصل پور و پری له هنجه خجده استفاده نشی کولای -

تبصره : په پاس صورت کبني اصل پور و پری د استيلاف حق نلری دکفیل برائت داصیل برائت ندی او داصیل برائت دکفیل برائت دی .

۲۲۱ - که پوکس ددو و تنوپر ذمه دپور دعوی و کری یوئی حا صرشی او بل یئی غائب وی او مدعی په حاضر شخص باندی خپله دعوا دائره کهی او ابتدائيه محکمه پرمدعی باندی حکم اوله دغی دعوی خجده امتناع و کری نومدعی پر غائب شخص داستيلاف حق نلری .

۲۲۲ - هنچ شخص چدا ابتدائي محکمه له حکم نه و روسته محکوم علیه واقع شوی دی او پخپله رضا او رغبت محکوم به محکوم له ته و سپاری داستيلاف حق نلری .

۲۲۳ - خرنگاهچه د مراجعي حکم دمحکمه آخرين بن حکم دی او دهنه حکم قطعیت هومی نولازم دی چه داحکم د خصمین په مخکنی صادرشی -

تبصره : په هنقو موارد و کبني چه شرعاً غایبی حکم کیزی له پاس مادی خجده مستثنی دی .

« د تمیز ریاست »

۲۲۴ - تمیز په دریو اساسی خانگو و شل کیزی ه

۱ شعبه استدعا (مدیریت تحریر اتو
تمیز) .
۲ : شعبه حقوق .
۳ : شعبه جزا .
۴۲۵ وظیعه شعبه استدعا .

۱ : این دائره استدعا مستدعی تمیز را می بیند و تاریخ فیصله میرافعه را با تاریخ تفویض فیصله به محکوم علیه و تاریخ تمیز خواهی اورا مطالعه می کند آنگاه در مو جبات زد یا قبول تمیز خواهی مستدعی ابر از نظر مینماید و نظریات خود را با دلایل آن بمقام دریاست تقدیم می کند .

۲ : هو ضو عیکه خود بخود به تمیز وارد می شود نخست در این دائره می آید ۳ : دعاوی را که بمروز رسان و عدم استماع دعا وی تعلق دارد ملاحظه می کند بعد از غور مزید خلاصه معلومات خود را با اصل دو سیه بمقام دریاست تقدیم میدارد .

۴ : صلاحیت محکمه که حکم نموده و عدم صلاحیت آن .

۵ : احکما می که بقرائن و امارات فیصله شده باشد در آن وقت نموده بعد از توضیح قرائن خلص پیشنهاد آنرا بالاصل ته و بیب بمقام ریاست تقدیم میدارد .

۶ : ارجاع دعا وی په نظر یه مجلس تمیز به محکمه حاکمه با ممائل آن

۷ : تقسیم و سپردن فقرات حقوق قضی وجزائی به شببات آن و تعقیب موضوعات که به تعویق افتاد و خبار نتا مج شعبه بمراجعت آن .

۱ - داستد عا خانگه (دتمیز د تحریر اتو
مدیریت)
۲ - حقوق خانگه .
۳ - دجزا خانگه .
۲۲۵ - داستد عاد خانگی وظیفه . -

۱ - دادایره دتمیز د مستدعی استدعا گوری او د مرافقی د فیصلی نیقه او محکوم علیه تهدی فیصلی د تفویض نیقه او دده دتمیز غوبشنی نیقه گوری له هنده و خت دمستد عی دتمیز غوبشنی درد یا قبول یه موجباتو کسبی نظر یه خرگند وی او خپل نظریات سرمه دهنلو له دلائلو دریاست مقام ته و براندی کوی .

۲ - هفه موضوع پخپله تمیز ته را خی لمپی همدی داغری ته را خی .

۳ - هفه دعوی چه دزمانی په مرور او د دعوو په نه او رېدو پو ری اوه لری ملاحظه کوی او وروسته له زیات غور خخه دخبلو معلو ماتسو لنبو یز سره له اصلی دوسیی دریاست مقام ته و براندی کوی ۴ - دمحکمی صلاحیت چه حکم کوی او ده غنیمه صلاحیت .

۵ - هفه احکام چه په قرائنو او اماراتو فیصله شوی دی په هنون کسبی ژوره کتنه کوی وروسته د قرائنو لسه توضیح ده گنود پیشنهاد لنبویز ، سره له اصلی تصویب دریاست مقام ته و براندی کوی

۶ - د دعوو ارجاع د تمیز د مجلس په نظر یه حاکمی محکمی یاده هنی مماثلاته

۷ - د حقوقی او جز ائمی فقر و ویش او سپارلی - دهنو خانگو ته او دهنو مو ضوعا تو تعقیب چه معطل پاتی شی او د خانگی د نتایج و خبر خپلی مرجع ته .

۲۲۶ - در نواقص امور تحریری و انحراف
مقصد و اغماض از نشان دادن دلائل
مدیر تحریرات مسئولیت دارد.

۲۲۷ - منشی مجلس (مدیر تحریرات)
علاوه بر وظایفی که دارد بقراط
دوسيه و فیصله ها و نتیجه که از آن
بدست آورده است هوظ میباشد.

۲۲۸ - منشی مجلس (مدیر تحریرات)
به تنظیم و ترتیب دوسيه ها و فیصله ها
و ترتیب استدعاها و حفظ حق تقدیم
وتا خیر و محافظه اوراق مکلف
است.

«وظائف شعبه حقوق»

۲۲۹ - وظایفه شعبه حقوق در فیصله های
حقوقی غور نمودن و خالص پیشنهاد آنرا
با فیصله موضوع ذریعه منشی مجلس
(مدیر تحریرات) به مقام ریاست
تقدیم داشتن و بعد از تصفیه موضوع
مکتوب آنرا بامضاء وزارت رسانیدن
و براجع آن خبردادن است.

«وظائف شعبه جزا»

۲۳۰ - وظینه شعبه جزا فیصله های جزائی را
تحت دقیقت قرار دادن و بسیار از
معلومات دلائل اصولی و موجبات شرعی
خلاص آنرا با اصل فیصله بوسیله
منشی مجلس (مدیر تحریرات) به مقام
ریاست تقدیم داشتن و نتیجه تسویه
را بعد از امضاه مکتوب آن از طرف
وزارت بهرجوش خبردادن است.

۲۳۱ - چون مسئولیت هیئت مجتمعه عسی
ریاست تمیز مشترک است اعضا تمیز در
موضوع یافتن منابع اصولی و شرعی

۲۲۶ - د تحریری چارو په نو اقصو او د مقصد
په انحراف او د دلائلو بنود لونه په
سترگی پهولو کشی د تحریر اتو مدیر
مسئولیت لری.

۲۲۷ - د مجلس منشی (د تحریراتو مدیر)
بر سیره په هنفو و ظیفو چه اسرائی
ددوسیه اوفیصلو او هنفو نتیجو په لوستلو
چه په لاس گی راوی دی هوظ دی.

۲۲۸ - د مجلس منشی (د تحریراتو مدیر)
د دوسيه او فیصلو په تنظیم او ترس تیب
او د استد عاق پسه ترتیب او د په اندی
و الی اوورسته والی د حق په سانند او
د پهلو په ساننده مکلف دی.

«د حقوقو د خانگی وظایف»

۲۲۹ - د حقوقو د خانگی وظیفه په حقوقی
فیصلی کشی ژوره کته کول او د هنود پیشنواد
لنلیز ، سره د موضوع له فیصلی مجلس
د منشی (د تحریراتو مدیر) په ذریعه
د ریاست مقام ته و پهندی کول اوورسته
د موضوع له تصفیه د مکتوب د وزارت
په لاس لیک رسول او د هنفو مرجع
ته خبر ور کول دی.

«جزا د خانگی وظایف»

۲۳۰ - جزا د خانگی وظایف د جزائی فیصلو
ترغور لاندی راوستل اووروسته د اصولی
دلائل او شرعی موجبات و له معلومه ماتو د هنفو
لنلیز - سره له اصلی فیصلی د مجلس د منشی
(د تحریراتو مدیر) په ذریعه دریاست مقام
ته و پهندی کول او د تصویب نتیجه د وزارت
له خوا دهنمکتوب له لاس لیک کولونه
وروسته د هنفه مرجع ته خبر ور کول دی.

۲۳۱ - خرنگه چه د تیز دریاست د مجتمعه عسی
هیئت مسئولیت سره مشترک دی نسو د تیز
غیری د اصولی او شرعی منابع دیدا کولو

و استنباط دلائل شرعی و مواد اصولی و نتیجه گرفتن و تسویید تصویب موضوع به مقام ریاست وظیفتاً همکاری مینمایند.

۲۳۲- اعضای تمیز در استعمال بسی جای احکام و عدم دقت در موارد اصولی و شرعی و تصویب بسی اساس و نظریه دادن بی مورد تمیز مسئولند.

۲۳۳- وظیفه اداره و نظم و نسق مجلس و ترتیب موضوعات و تطبیق شرع و اصول برئیس تمیز مفوض است.

۲۳۴- رئیس میتواند که علاوه از اجتماع هیئت مجموعی تمیز از علمای دیگر نیز استشارة نماید.

۲۳۵- اگر تمیز در تصویب خود اتکا به جزئیات مذهبی و مواد قانونی کند آنرا صریحاً در مصوبه خود طبق ماده (۲۷۸) اصولنامه اداری محکام کم عدلی ذکر نماید.

۲۳۶- در دعوى وجواب و شهادت و اعتراض و تردید و مدافعته اگر خود اشخاص تقاضا نمایند که آنرا بقلم خود بنویسنده کدام ممانعی ندارد.

۲۳۷- اگر تمیز با حضار شخصی ضرورت داشته باشد بقیه اجرائیه مراجعت کرده میتواند.

۲۳۸- اگر محکمه حکم بصحت بیع کرده باشد و در آن شرط مفسد عقد باشد یا حکم به ترجیح شهود مرض نسبت به شهود بصحت شده باشد یا شهود قدم بر شهوده حدوث یا شهود نقصان بر شهود زیادت توجیح و حق تقدم یا فتنه باشد موضوع قابل غور تمیز و موجب ارجاع است.

په موضع ڪبئی او د شرعی د لائلو به استنباط او اصولی موادو ڪبئی او په نتیجه اخیستلو او د موضع د تصویب په تسویید ڪبئی دریاست له مقام سره وظیفناً همکاری کوي.

۲۳۲- تمیز غیری د احکام او په بیخایه استعمال لو او په اصولی او شرعی موادو ڪبئی په نه دقت او په بی اساسه تصویب او بی مورده نظریه ور کولو ڪبئی مسئول دی.

۲۳۳- د مجلس د نظم او نسق او اداری وظیفه او د موضعه تو ترتیب او د شرع او اصولی تطبیق د تمیز رئیس تهمپارلشوندی.

۲۳۴- رئیس کولای شی چه بر سیره د تمیز د مجموعی هیئت له ټولنی له نورو علماء خندہ هم استشاره و کړي.

۲۳۵- که تمیز په خپل تصویب ڪبئی په مذهبی جزئیات او قانونی موادو اتکا و کړي هغه دې صریحآ په خپله مصوبه ڪبئی د عدلی محاسکمو داداری اصولنامی له (۲۷۸) مادی سره سم ذکر کړي.

۲۳۶- په دعوى او خواهاب او شهادت او اعتراض- تردید او مرافعه ڪبئی که په خپله اشخاص تقاضا و کړي چه هغه په خپل قلم ولیکی کوم ممانعت نلري.

۲۳۷- که تمیز دیو شخص احضا رته ضرورت ولري اجرائیه قوی ته مراجعت کولای شی.

۲۳۸- که محکمی د بیع په صحت حکم کړي وی او په هنې ڪبئی د عقد مفسد شرط وی یا نسبت د صحت شهودو ته د مرض د شهودو په ترجیح حکم شوی وی یا د حدوث په شهود دو د قدم شهودو ته یادزیا دوالی په شهود و د نقصان شهود ده ته ترجیح او د تقدیم حق ئی موندلی وی، نوموضع د تمیز دغور و پاودار جامع موجب دی.

- ۲۳۹ - ۱- گر دعوی از ملکیت مطلق بو ده شهود ذوالبدی در آن آورده نشده باشد موضوع قابل غور و تمیز و مسو جب ارجاع است .
- ۲۴۰ - اگر اسنادیکه خصمین آورده باشند نه عیناً ونه بطو و خلاصه در فیصله ذکر شده باشد و بر آن ترتیب حکم شده باشد قابل غور تمیز و موجب ارجاع است .
- ۲۴۱ - اگر تزکیه شهود ملن مه نشده باشد فیصله قابل غور تمیز و موجب ارجاع است
- ۲۴۲ - اگر محکوم له و یا محکوم عليه مرافعه قبل از تصویب تمیز فوت گرد د در حقوقیکه بورثه انتقال میباشد حق تمیز بورثه اش نقل میباشد .
- ۲۴۳ - محکوم عليه نمیتواند که تمیز را بر عليه شخص ثالث خارج از فیصله خواسته باشد .
- ۲۴۴ - اگر محکوم عليه بعد از انقضای ميعاد تمیز فوت گردد ورثه اش حق تمیز ندارد .
- ۲۴۵ - اگر شروط شرعی دعوی وشر و ط اساسی شهادت وغیره چیز هاییکه لازمه یک صورت دعوی شرعاً باشد در فیصله مرافعه دیده نشود اگرچه معتبر از اعتراض نکرده باشد قابل تمیز است .
- ۲۴۶ - اگر خلاف مقررات شرعی و اصولی در دعوی وجواب دعوی وشهادت ودفع وجرح شرعی وموقع حکمرفتار شده باشد موضوع قابل تمیز است .
- ۲۴۷ - تماماً صلاحیت هاییکه محکمه مرافعه دارد با ستثنای دوران عمومی دعوی تمیز هم صلاحیت آنرا دارد .
- ۲۳۹ - که دعوی له مطلق ملکیت خنه وی د ذو البدی شاهدان په هنی کسنبی راوستلی شوی نه وی موضوع دتمیز دغور و په اودار جاع موجب ده .
- ۲۴۰ - که هفه اسناد چه خصمین را په دی نه که همت او نه دلنشیز په پول په فیصله کسنبی ذکر شوی وی او پرهنہ باندی حکم ترتیب شوی وی دتمیز دغور و په او دار جاع موجب دی .
- ۲۴۱ - که دملزم شهود و تزکیه نوی شوی دتمیز دغور و په اودار جاع موجب دی .
- ۲۴۲ - که دمرافعی محکوم له او بامحاکوم عليه دتمیز له تصویب نه پخوا فوت شی په هفو حقوق و کسنبی چه ورثی ته انتقال مومی دتمیز حق ئی ورثی ته نقل کیزی .
- ۲۴۳ - محکوم عليه نشی کولای چله فیصلی خنه خارج په در یم شخص با ندی تمیز و غواپی .
- ۲۴۴ - که محکوم عليه دتمیز دمیعادله تپریدونه وروسته فوت شی دده ورثه دتمیز حق نلری
- ۲۴۵ - که ددعوی شرعی شروط او دشهادت اساسی شروط او نور هنی شیان چه دیوی شرعی صورت دعوی لازم وی دمرا فعی په فیصله کسنبی ونه لیدل شی - کم خدمهم معتبر از اعتراض نوی کپری دتمیز و په دی .
- ۲۴۶ - که په دعوی او ددعوی په جواب او شهادت او دفع او جرح شرعاً د حکم په موقع کسنبی د شرعاً ۱ و ۱ صولی مقرر اتو په خلاف رفتار شوی وی موضوع دتمیز و په ده .
- ۲۴۷ - پول هفه صلاحیت و نچه مرافعه محکمه ئی لری پرته د دعوی له عمومی دوران خنه تمیز هم دهنی صلاحیت لری .

۲۴۸ - اگر اختلاف در موجودیت حق تمیز و عدم موجودیت و یا انقضای میعاد و عدم انقضای آن در بین امداد تمیز میتواند اولتر آنرا تصفیه نموده پس از آن در اساس ان غور و دقت نماید.

۲۴۹ - اگر در فقرات واردۀ محکمو به چیزی استناد شده باشد که آن حقیقت نداشته باشد و یا بقارائی اتکاوه و آن قرینه شرعی شمرده نشود و یا کدام تناقضی بمشابهه بر سر موضوع قابل تمیز و موجب نقض است

۲۵۰ - چون تمیز ننمودن بین دلائل شرعی و اصولی ابتدائیه و مرافعت و معلوم نمودن قوت وضعف دلائل طرفین وظیفه تمیز است لازم است دلائل طرفین واضح در فیصله شان داخل بوده و استناد شان به جزئیات مذهبی و اصولی باشد تا تمیز پنهانی بتواند در آن حکمیت نموده فیصله را تائید یا نقض و تبریز دیگر داشته باشد.

۲۵۱ - چون اساس تمیز بفرض رفع شکایت و جریان امور عدلی بمحور اصلی عدالت است لازم است ریاست تمیز اعتراضات معتبرضین را خواه بالذات یا با لواسطه تقدیم میشود پسندیده باشد.

۲۵۲ - تمیز اعتراضات معتبرضین را بفرض رفع شکایت و داده و یا قبول داشته باشد تصویب خود مینماید.

۲۵۳ - تردید یا قبول اعتراضات و دلائل و اسنادی که جانبین اراوه کرده باشند ماده بماده در تصویب شان باشد.

۲۴۸ - که اختلاف در تمیز حق په موجودیت او نه موجودیت اویائی دمیعاد په تیریدو یانه تیریدو کښی په منجع کښی راغی نو تمیز کولایشی چه لمبری هنره تصفیه کړی پس له هنره ګی په اساس کښی غور او دقت و کړی.

۲۴۹ - که محکمو ته په راغلیو فقر و کښی په کوم داسی شی استناد شوی وی چه هنده حقیقت و نلری او یا په فرائنو اتکاوه او هنده شرعی قرینه و نه بلله شی او یا کوم تناقض ولیدلشی نه موضوع تمیز په او دنقض موجب ده.

۲۵۰ - خرنگه چه دابتدا ی او مرافقی دشرط او اصولی دلائلو په منجع کښی تمیز کول او د طرفینو دد لاړلو قوت او ضعف معلومول تمیز وظیفه ده نولازم دی چه ددواړو خواو دلائل په فیصله کښی واضح داخل وی او ددوی استناد په مذهبی او اصولی جزئیا تو وی ترڅو تمیز په بشان سره و کولایشی په هنري حکمیت و کړی فیصله تائید یا نقض او تردید یا ارجاع کړی.

۲۵۱ - خر نگه چه تمیز اساس دشکایت درفع او د عدالت په اصلی محور د عدلی چارو د جریان په غرض دی. نولازم دی چه تمیز ریاست و معتبرضین اعتراضات که بالذات یا په واسطه سره و پراندی کیزی قبول کړی.

۲۵۲ - تمیز د معتبرضین اعتراضات دشکایت درفع په غرض ردا یا قبول په خپل تصویب کښی دا خلوی.

۲۵۳ - ده ګو اعتراضات او دلائل او اسنادو چه دعواو خواو و یا ندی کړی وی تردید یا قبول دی، ماده په ماده ددوی په تصویب کښی وی.

۲۵۴ - آمرین شعبه حقوق و جزاء بنو به خود حسب صلاحتیت شان نیز مسئولیت دارند .

۲۵۵ فیصله هائیکه قابل تمیز نیست :
۱ - احکما میکه مستند با قرار صریح و یا ابراء باشد و تمیز طلب تنها از اقرار و ابراء از حضور خود انکار باشد و دلائل قوی که وثیقه را مشبوه بسازد قد اشته باشد و یافنی متواتر بر عدم حضور و عدم اقرار موجود نباشد .

۲ - حکم حکمی که طرفین بر ضایت خود بر قاطع بودن حکم مذکور اقرارداده باشند .

۳ - طرفین تعهد نموده باشند و تعهد شان صورت رسمی یافته باشد که حق تمیز ماساقط است .

۲۵۶ - مواد اساسی قابل رویت تمیز و موجب نقض فیصله قرار آتی است :-

۱ - فیصله هائیکه قابل استیناف بود و لی از حیث انتقامی میعاد حکم قطعیت یافته باشد ،

۲ - احکام قطعی محاکم استیناف .
تبصره : در اینکه حکم قطعی است یا قطعی نیست اصل واقع و حقیقت اعتبار دارد نه فیصله محکمه .

۲۵۷ - اگر محکمه استیناف استدعای مرافعه را قبول نموده اسباب و عللیکه جانب مقابل از عدم شروط قانونی گفته باشد رد نماید قابل تمیز است .

۲۵۸ - اگر فیصله مرافعه اجزاً مختلف داشته باشد برخی قابل استیناف و بعضی بدرجه قطعی دیده شود اعتراضیکه بر اساس دعوى پیشنهاد شود قابل تمیز است .

۲۵۴ - دحقوق او دجزاد خانگی آمرین هم په خپل وار دخپل صلاحیت سره سه مسئولیت لری ،

۲۵۵ - هنده فیصلی چه دتمیز و راندی :-

۱ - هنده احکام چه به صریح اقرار یا ابراء مستندی او تمیز غوبنونکی یو اخی له اقرار او ابراء خخه له خپل حضور خخه انکاروی او قوی دلائل چه وثیقه مشبوه کنی و نه لری او یا پنه حضور او نه اقرار باندی متوا تر نفی موجوده نه وی .

۲ - د هنده حکم حکم چه دواپو خواه به خپله رضا ددغه حکم پر قاطع والی اقرار و رکری وی .

۳ - دواپو خواه تعهد کری وی او ددوی تعهد رسمی صورت موندلی وی چه زمونب دتمیز حق ساقط دی .

۲۵۶ - دتمیز دروغیت و پراساسی او د فیصلی د نقض موجبه مواد په لاندی چول دی .
۱ - هنده فیصلی چه استیناف و پروی خود میعاد د تیر ید و له کبله ئی د قطعیت حکم موندلی وی .

۲ - داستیناف دمحاکم و قطعی احکام تبصره : په دی کنی چه حکم قطعی دی یا قطعی ندی اصل واقع او حقیقت اعتبار لری نه د محکمی فیصله .

۲۵۷ - که د استیناف محکمه د مرافقی استدعاق بوله کری هنده اسباب او علل چه مقابل جانب دقانونی شر و طوله فشنوالی خخه ویلی وی بر د کری دتمیز و پردی

۲۵۸ - که د مرافقی فیصله مختلف اجزاء ولری یوه برخه ئی داستیناف و په او خینی دی چه قطعی چول و کتلی شی هنده اعتراض د دعوى پراساس پیشنهادشی دتمیز و پردی .

- ۲۵۹ - محاکمه تمیز با ثنتنای ماده (۲۶۴)
 اصولنامه اداری محاکم عدلی کد در مرتبه سوم حق دوران داده در غیر آن حق دوران را ندارد تنها بین فیصله ها تمیز صحت و سقم نموده تا گردید یا تردید وارجاع مینما ید به تحریر صورت دعوی (صورت حال) نیز ضر و رت نیست به تحریر فیصله و ثبت آن کفايت شده مینتواند .
- ۲۶۰ - محاکمه تمیز نمیتواند در قضا یا حقوقی یا جزائی نظریه یا تصویب خود را بر پشت فیصله وغیره تحریر نماید بلکه بر فیصله مخصوص تمیز تحریر یاب و تثبیت میشود .
- ۲۶۱ - اگر مدعی بر اصل دین دعوی گند و یا یکی از محاکم ما تحت به منفعت آن حکم نماید یا حکم بجز اران خساره گند و مدعی ادعای آنرا نمکرده باشد یا مدعی ادعا است رداد عاریت نموده و محاکم مذکور حکم بقیمت آن کرده باشد و مدعی قیمت آنرا نخواسته باشد موضوع قابل تمیز و موجب ارجاع است .
- ۲۶۲ - اگر مدعی و مدعی علیه در ذ مین تنافع فی الید داشته باشد و محاکمه ز مین را برای مدعی علیه حکم نماید قابل تمیز و موجب ارجاع است .
- ۲۶۳ - اگر به زیادت از مدعی بها یا کم از آن بعد از اثبات اصلی : دعوی حکم شده باشد قابل تمیز و موجب ارجاع است .
- ۲۵۹ - تمیز محکمه پر ته د عدلی محاکمه داداری اصولنامی له (۲۶۴) ما دی چه په دریمه مرتبه کنیه ئی دد و ران حق ورکری په غیر له هغه دوران حق نلری یواخی دفیصلو په منحکمنی دصحت او سقم تمیز کوی نوتایید یائی تردید او ارجاع کوی دصورت دعوی (صورت حال) لیکلو ته هم ضرورت نشته د فیصلی په لیکلاو او هنی په ثبت کفايت کپدای شی
- ۲۶۰ - تمیز محکمه نشی گولاچه په حقوقی یائی قضیو کنیه د فیصلو او نورو پر شا خپله نظریه یا تصویب ولیکی بلکه د تمیز پر مخصوصه فیصله تحریر او تثبیت کیزی .
- ۲۶۱ - که مدعی پر اصل دین دعوی و کری او یوه له ما تحتو محکمو خنده د هغه په منفعت حکم و کری یاد خساری په جر یان حکم و کنی او مدعی دهنو ادعا نه وی کری او دی محکمو دهنه په قیمت باندی حکم کنی وی او مدعی دهنه قیمت نهادی غوبنی نه موضع تمیز ویر او دار جام موجب ده .
- ۲۶۲ - که مدعی او مدعی علیه په میکه کنی تنافع فی الیدولری او محکمه د میکی دمدعی علیه دپاوه حکم و کری تمیز ویر او دار جام موجب ده .
- ۲۶۳ - داصلی دعوی له اثبات نهورسته کله مدعی بوانه په ز یاتو او یاله هنی نه په لزوو حکم شوی وی د تمیز ویر او دار جام موجب ده .

۲۶۴ - که په مرافقه حکمه کښی دمدعی ددعوی
په منع حکم شوی وی له دې کبله چه
دعوی ګی ثبوت ته نده رسولی او دمدعی
علیه تحلیف ګی نه وی غوبنټی اوخر ګنډه
وی چه لمدعی خڅه ګی شهودندی عوبنتی
او په تحلیف او نورو کښی ګی له هنه نه
پوبنټه نده کړي د تمیز دغورو په اودار جا
وجب دی .

د ۱ اصولنامه دولت دنورو موضوعه
اصولنامو په جمله کښی منظوره او د
اجراء ام روازاده ګئی کوو ..

نړو ټه : ۱۳۳۷ ده لموږ کال د جدی لموږ
د ۱۳۷۸ قمری کال د جمادی ما لشنا کې
دمیاشتی له ۱۰ سره سم .

۲۶۴ - اگر در محکمه مرافعه به منع دعوى
دعى حکم شده باشد از جهت اینکه
دعوى را به ثبوت نه سانیده و تحلیف
مدعى عليه را نخواسته باشد و ظاهرا
باشد که از مدعى شهود نخواسته و در
تحلیف وغیره از او نپرسیده قابل غور
تمیز و موجب ارجاع است .

اصولنامه هذا را در جمله سایر اصولنامه
های موضوعه دولت منظور و اجرای آنرا
امر و اراده مینهائیم -

مورخه اول بر جدی ۱۳۳۷ شمسی مطابق
۱۰ ماہ جمادی الثاني ۱۳۷۸ قمری .

• ▲ ◆ ♦ ♠ ♣ ♤ •

